ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΕΤΟΣ Β'. ΦΥΛΛΑΔ. Ε'. 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1874.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΩΔΩΝΑΙΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ.

ΠΑΡ' ΑΘΑΝ. ΠΕΤΡΙΔΟΥ

Ἐκ Δροβιαρῆς τῆς Ἠπείρου.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ.)

(συνέχεια ἴδε φυλλάδ. Δ'.)

§ ΙΕ'. Ἐκπάντων τούτων συνάγεται, ὅτι ὄμοροι τῇ Ἑλλοπίᾳ ἦσαν οἱ κάτοικοι τῆς Καμμανίας καὶ Χαονίας, ἐκεῖνοι, ἐφ' οἷς ἀπαντῶσιν αἱ πόλεις Κεστρίνη, Ἄγχισος Πέργαμα κλ. καὶ παρ' οἷς οἱ ποταμοὶ Σιμόεις (Μπίστριζα), Ξάνθος (Παῦλα) καὶ Κάδμος (ποταμὸς Γηρομαρίων) ἔχουσι τὰς πηγὰς αὐτῶν· ὅτι ἐγγὺς τούτων πρὸς τὰ ὄπισθεν τῆς Στουγάρας (Τομάρου) ἔκειτο ἡ ἱερὰ περιφέρεια τοῦ Δωδωναίου Διός. Αἱ Ἔρευναι, ὡς γίνεται παντὶ κατάδηλον ἐνταῦθα, ἐκεῖσε ἡμᾶς ἄγουσι, καὶ ἐκεῖ συμβιβάζονται· ἅπασαι αἱ τῶν ἀρχαίων μαρτυρίαι Ἑλλήνων τε καὶ Λατίνων. Ἐνταῦθα γειτονεύουσι καὶ οἱ Δρύοπες τῇ Δωδώνῃ καὶ τοῖς Σελλοῖς, παρ' οἷς ὑπῆρξε τόπος Δρυοπὶς καλούμενος κατ' Ἀντώνιον Λιβεράλην (Κεφ. Δ'. Ἴδε καὶ Ῥαγκαβῆ Ἑλληνικ. Τόμ. Α'. σελ. 569.) Ἐντεῦθεν πηγάζει καὶ ὁ Σελλήεις ποταμός, παρ' ᾧ κατῴκουν οἱ Σελλοὶ (Στράβ. 8, 339.)· Διὸ καὶ ὁ Μύλλερ (*prolegom.* § 366) νομίζει πιθανώτατον, ὅτι ὁ Ἀχέρων κατερχόμενος ἐκ τῆς Δωδωναίας τῶν Σελλῶν γῆς, πρὶν ἢ εἰσδύσῃ εἰς τὸ μέγα ἕλος, ἐλέγετο Σελλήεις· ὥστε περιλαμβάνει αὐτὸν εἰς τὸν τῆς Βορείας Ἑλλάδος χάρτην του. Τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ τούτου, καθὼς καὶ τὸ τῆς Ἐφύρας, ὁ μὲν *Gerhard* (*Achaen.* § 21. *not.* 23—32) θεωρεῖ Αἰολικῆς καταγωγῆς ὁ δὲ Γόμπρ, ὡς Πελαγικῆς, ὅπερ καταντᾷ εἰς τὸ αὐτό. *Compf, si cronicorum specimen primum p. 44* Ἴδε καὶ Ἐφημ. Φιλομαθ. Ἀρ. 574. σελ. 773.) Ἐνταῦθα καὶ ὁ Τόμαρος διὰ τὸ πρὸς τὴν Θεσπρωτίαν ὅμορον, καθὸ ὅριον μεταξὺ Θεσπρωτίας καὶ Ἑλλοπίας, ὀνομάζεται ὄρος Θεσπρωτικὸν κατὰ τὸν Εὐστάθιον (Β. Ἰλιάδ. Ψ. Ὀδυσ.) Καὶ ὁ Πλίνιος ἀναφέρων τὸν Τόμαρον οὕτω πως περιγράφει τοὺς λαοὺς καὶ τὰς χώρας τῆς Ἠπείρου λέγων « *Epirus in aniversum appellata A-* » *croceraunii̇s incitat montibns: in ea primi Chaones, a qu-* » *ibus Chaonia· dein thesproti Antigonenses· lacus Aornos,* » *et pertifera avibus ex halatio· cestrini, penhaebi, groùm* » *mons pindos, Cassiopaei, dryopes, Sellae, hellopes, Mo-* » *lossi, apud quos Dodonaei jovis templum oraculo illustre.* » *Tomarus mons, centum fontibus c rca radiees theo-* » *pompo celebratur.* » (*plin. hist. natural. IV. I. in intro-* » *ductio.* ὑπὸ δὲ τοὺς πρόποδας τοῦ Τομάρου ὄπισθεν Θεσπρωτίας εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Ἑλλοπίας ἦν ἡ Δωδώνη καὶ τὸ ἔνδοξον αὐτῆς Μαντεῖον κατὰ τὸν Βαρθελεμῆν λέγοντα τάδε· « *Dodone* » *est située au pied du mont Tomarus, d où s' échappent* » *quantitè de sources intanissables.* » (*coyag. d Anacharc.* » *chapitre treate—sixieme.* σελ. 322.) ἴδε καὶ Στράβ. Βιβλ. Ζ'. §. 328 —). Φυσικῷ τῷ λόγῳ ἡ πόλις τῆς Δωδώνης ὡς ἐρεινὴ λίαν εὐάρεστος ἦν τὸ θέρος διὰ τὰ πολλὰ καὶ ψυχρὰ αὐτῆς ὕδατα τὰ ἐκ τοῦ Τομάρου ἐκπηγάζοντα καὶ διὰ τὰς παχείας καὶ δροσερὰς σκιὰς τῶν δασῶν αὐτῆς, ἅτινα περιεκόσμουν αὐτὴν καὶ δεῖ τὸ Μαντεῖον ἰδίᾳ τοῦ Πελασγοῦ Διός, τῷ ἐν τῷ πρωνὶ τῆς Ἕλλας κείμενον ὡς εἴπομεν. Ἀλλὰ τὸν χειμῶνα ἦν ἀπ' ἐναντίας ψυχρὰ, χιονώδης, ἑνὶ λόγῳ, δυσχείμερος, κατὰ τὸν ποιητήν. Ἐκ τούτου λοιπὸν δὲν ἕπεται ὅτι ἦν καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἑλῶν κατὰ Ἀπολλόδωρον· διότι αἱ ὀρειναὶ πόλεις, καθὸ κείμεναι ἐπὶ λόφων, ἔχουσι κατωφερῆ θέσιν, ἐν ᾗ ὕδατα δὲν δύνανται νὰ παραμείνωσιν, ὥστε νὰ σχηματίσωσιν ἕλη· διότι διαῤῥέουσι πρὸς τὰ κάτω ἔχοντα πλείστας ὅσας διεξόδους τὰ τοιαῦτα φυσικὰ συμβεβηκότα ἀπαντῶσιν εἰς ὁμαλὰ μέρη τῶν κοιλάδων, εἰς πεδινὰ, ὅπου τὰ

ὕδατα δύνανται νὰ μένωσι στάσιμα, καὶ οὕτω νὰ σχηματίσωσι ἕλη καὶ τέλματα φυσικῷ τῷ λόγῳ. Δὲν διαμφισβητῶ ὅτι εἰς κοιλάδα, οἵα ἡ Ἑλλοπία, καὶ μάλιστα, ὡς εἶπα ἀνωτέρω, ἕνεκα τῶν καταῤῥεόντων πολλῶν τοῦ Τομάρου ὑδάτων, ἴσως ἐσχηματίσθησαν κατὰ τὰ κάτω μέρη αὐτῆς, ἢ τὸν πυθμένα, ὡς ἄν τις εἴποι, τῆς κοιλάδος ταύτης, καὶ ἕλη τινα, ὡς συμβαίνει πολλαχοῦ φυσικῶς, ὅπου τὰ ὕδατα διέξοδον δὲν ἔχουσιν. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν διὰ τοῦτο ὅτι εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Τομάρου, ὅπου ἦν ἡ Δωδώνη, ἦσαν ἐκεῖσε καὶ τὰ ἕλη· διότι φυσικῶς τοῦτο εἶναι ἀδύνατον· ὅ,τι λογικῶς δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν εἶναι τὸ ἑξῆς ὅτι δηλ: ἡ Δωδώνη μένει ἄνωθεν τῆς κοιλάδος κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῆς «*ἐπ' ἐσχατιῇ πεπόλισται*» τῆς κοιλάδος κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Σοφοκλέους καὶ ἑπομένως πολὺ μακρὰν τῶν ἑλῶν »καὶ τελμάτων, ἐν οἷς, κατὰ Πρόξενον. «Ποιμὴν νέμων πρόβατα »ἐν τοῖς τῆς Δωδώνης ἕλεσι τοῦ πέλας ὑφείλετο νομὴν καλλίστην »καὶ εἴρξας εἰς τὴν σφετέραν αὐλὴν ἐφύλασσεν· ὅθεν τὸν δεσπότην »φασὶ ζητεῖν παρὰ τοῖς ποιμέσι τὰ κεκλεμμένα πρόβατα, μὴ εὑ»ρόντα δὲ ἐρωτᾷν τὸν θεὸν τίς ἐστιν ὁ κλέψας. Τότε πρῶτον, »φασί, τὴν δρῦν φωνὴν ἀφεῖναι, ὅτι τῶν ἀκολουθούντων ὁ νεώτα»τος. Ἐξετάσαντα δὲ τὸ λόγιον εὑρεῖν παρὰ τῷ ποιμένι νεωστὶ »βοσκήσαντι ἐν τῷ χωρίῳ ἀκόλουθοι δὲ λέγονται οἱ ποιμένες· »ἦν δὲ τὸ ὄνομα Μαρδύλας (Μανδύλας) ὁ κλέψας. Τοῦτον λέγε»ται παροργισθέντα τῇ δρυῒ θελῆσαι αὐτὴν ἐκκόψαι νύκτως· πε»λειάδα δὲ ἐκ τοῦ στελέχους ἀνακύψασαν ἐπιτάξαι μὴ τοῦτο δρᾷν· »τὸν δὲ δειματωθέντα μηκέτι τοῦτο τολμῆσαι, μὴ θιγεῖν τοῦ ἱεροῦ »τούτου δένδρου· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τόλμημα μηνῖσαι αὐτῷ »τοὺς Ἠπειρώτας· ὅθεν καὶ λαβόντας δίκην ταύτην εἰσπράξασθαι »τῆς ἀπ' αὐτοῦ ὑπομονῆς τὸν μάντιν προάγειν» (Σχόλ. Ὀδυσ. *g*. 327. Ἴδε καὶ *Muller, fragm. g*. Τόμ. *II*. 462.) Ἄλλως τε δὲ χόρτα διὰ λειβάδια πλησίον Μαντείου, οἷου τῆς Δωδώνης, κείμενα, ὅπου ἐσύχναζον ἄνθρωποι ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν γένει ἐξ ἁπασῶν τῶν χωρῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ ὑπάρξωσι· διότι τὰ χόρτα τοιαῦτα φύονται μακράν, εἰς τόπους τοὐλάχιστον, ὅπου οἱ ἄνθρωποι οὐ θαμίζουσιν· ἐκεῖ σχηματίζονται καὶ λειβάδια, κατάλληλα διὰ ποίμνια. Ἄρα μακρὰν τῆς Δωδώνης ἦσαν τὰ ἕλη αὐτῆς, καὶ πιθανὸν πέντε ἓξ ὥρας ἀπέχον αὐτῆς, διότι ἡ Ἑλλοπία ἦν μεγάλη κοιλάς, πολυλήϊος, καὶ εὐλείμων ἔχουσα ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους τὸν Τόμαρον πρὸς τὴν Θεσπρωτίαν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἴσως τὸν Πολύανον πρὸς Μολοσσίαν· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τούτων τῶν ὀρέων ἐξαπλοῦτο ἐφ' ἱκανὴν ἔκτασιν, ὥστε καὶ ἕλη καὶ ποταμοὺς ἔτι νὰ περιλαμβάνῃ· διότι ἦσαν ἕλη ἐν τῇ Ἑλλοπίᾳ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι ἦσαν καὶ ἐντὸς τῆς ὀρεινῆς πόλεως Δωδώνης· διότι ἐλέγοντο ἕλη τῆς Δωδώνης κατὰ Πρόξενον, δὲν ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ πόλις τῆς Δωδώνης ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν κατ' Ἀπολλόδωρον· ἐλέγοντο ἕλη τῆς Δωδώνης, διότι περιελαμβάνοντο ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῆς ἤτοι ἐν τῇ Ἑλλοπίᾳ, ὥστε οἱ μυθογράφοι ἀποβάλλουσι πολὺ τῆς ἑαυτῶν ἀξίας κατὰ τοὺς λόγους τούτους. Τὴν σειρὰν τῶν λογικῶν τούτων σκέψεων ὅλως ἐπικυροῖ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς λέγων ταδε· «γεράνδρυον δὲ ψάμμοις ἐκμοις τε»τιμημένον, καὶ τὸ αὐτόθι μαντεῖον αὐτῇ δρυῒ μεμαρασμένον »μύθοις γεγηρακόσι καταλείψατε.» (Κλήμ. Ἀλεξ. Στρωματ. σελ. **10**) Ἐνταῦθα ὁ σοφὸς Κλήμης θέλων νὰ διασύρῃ τὴν ἐν Δωδώνῃ μαντικὴν δρῦν (κατὰ *Cobet* ἴδε λόγ. Ἑρμ. Κόντου τοῦ Ἀμφισσέως. Τόμ. Α'. Τεῦχ. Β'. σελ. 1.) ἀναφέρει μόνον ψάμμους· καὶ φαίνεται ἡ θέσις τοῦ Μαντείου ἦν εἰς μέρος, ὅπερ εἶχε πληθὺν μικρῶν πετρῶν ἢ λιθαρίων, ἅτινα ἐν Ἠπείρῳ ὀνομάζουσι «*χαλίκια*» καὶ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ λόφοι τῆς Δωδώνης ἤτοι Πρῶνες ἔχοντες πέτρας καὶ χαλίκια παμπληθῆ. Ἐὰν ἦσαν ἕλη, ὁ Κλήμης δὲν ἤθελε παραλείψει αὐτά, καὶ μάλιστα θέλων νὰ διασύρῃ τὸ γεράνδρυον τῆς Δωδώνης, ὥστε ἡ ὑπόθεσις τῶν ἑλῶν παρὰ Δωδώνην πολὺ μετέχει τῆς τῶν μυθογράφων φύσεως, μὴ ἀκριβῶς, μηδὲ λεπτομερῶς διερευνωμένων τὰ καθέκαστα. Ἡ θέσις τῆς Ἑλλοπίας ἦν ὄπισθεν τοῦ Τομάρου (Στουγάρας) ἔχουσα ἀφ' ἑνὸς τοῦ Ταμαντὰ καὶ «*Λιά*» ἐπὶ τῆς Στουγάρας, καὶ ἀπαντικρὺ ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Πολυάνου, τὴν Κραιτσούνιταν, ἐκ δεξιῶν τὴν πεδιάδα Ἀργυροκάστρου καὶ Πωγωνιανὴν καὶ ἐξ ἀριστερῶν τὴν λεγομένην «*Λάκκαν*» τοῦ Σουλίου. Καὶ τοῦ μὲν Ζαμαντὰ ὠνομάσθη οὕτως ἴσως ἐκ Μανουὴλ τοῦ βασιλόπαιδος, τοῦ καὶ Ζαμαντούρη ἐπικαλουμένου ἐπὶ Θ. Ἀασκάρεως (ἴδε Σκαρλατ. Βυζαντ. Κωνσταντινουπόλεως μέρ. Β'. σελ. 376). Πρότερον δ' ὠνομάζετο Καμμύτσανη ἐκ Μ. Καμμύτση, διοικητοῦ Ἰλλυρίδος κατὰ τὴν ιβ'. ἑκατονταετηρίδα[1] (ἴδε Κριτικάς μου Ἐπιστ. σελ. 51). Ἡ δὲ «*Κρατσοένιστα*» ἴσως ἐκ τοῦ «*graicounista*», διότι ἐνταῦθα ἴσως ἀνεμίχθησαν οἱ Οὖνοι τοῖς Γραικοῖς ἐν ταῖς εἰσβολαῖς ἐκείνων· ὅτι ὅμως ἦν μεγάλη τὸ πάλαι πόλις ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῆς ἐρειπίων καὶ ἐκ τῶν 70 κατηρειπωμένων Ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς διακρίνεται καί τις λεγομένη «*Ἐπισκοπή*,» καὶ φαίνεται ἦν ἐπίσκοπος ἄλλοτε ἑδρεύων ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκείνῃ τελῶν τὰς ἱερουργίας αὐτοῦ. Περὶ τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, ἣν ἀνεκάλυψα, ἐντεῦθεν καταβαινούσης εἰς Βουθρωτὸν ἀναφέρω εἰς τὰς Κριτικάς μου περὶ Δωδώνης Ἐπιστασίας σελ. 83—86. εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῶν θέσεων τούτων παρηκολούθησα ἣν ὑποδεικνύει ὁ μέγας ἱστορικὸς Πολύβιος μέθοδον λέγων ἐν τοῖς ἑπομένοις «Ταῦτα μὲν οὖν εἰ»ρήσθω μοι χάριν τοῦ μὴ τελέως ἀνυπότακτον εἶναι τοῖς ἀπεί»ροις τῶν τόπων τὴν διήγησιν. Ἀλλὰ κατά γε τὰς ὁλοσχερεῖς »διαφορὰς συνεπιβάλλειν καὶ φέρειν ἐπὶ τῇ διανοίᾳ τὸ λεγόμε»νον, τεκμαιρομένους ἐκ τοῦ περιέχοντος. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῆς »ὁράσεως εἰθίσμεθα συνεπιστρέφειν ἀεὶ τὰ πρόσωπα πρὸς τὸ »κατὰ τὴν ἔνδειξιν ὑποδεικνύμενον, οὕτω καὶ τῇ *διανοίᾳ χρὴ »συνδιαιρεῖν καὶ συῤῥέπειν ἐπὶ τοὺς τόπους ἀεὶ τοὺς διὰ »τοῦ λόγου συνεπιδεικνυμένους*» (Πολύβ. Ἱστορ. γ'. σελ. 290 ἔκδ. λειψ. Τάουχ.) ἔχων λοιπὸν τὸν λόγον συνεπιδεικνύμενον τοὺς τόπους συνέῤῥεπον ἐπ' αὐτοὺς τῇ διανοίᾳ καὶ συνδιένευον ἀῤῥωγὸν ἔχων καὶ τὴν διὰ περιηγήσεων (α) αὐτοψίαν, ἐφ' ᾗ παρωρμώμην οὐκ ἐκ προκαταλήψεώς τινος, οὐδ' ἔκ τινος τυφλοῦ πατριωτισμοῦ (ὡς εὐηρεστήθησάν τινες νὰ εἴπωσι) ἀλλ' ἐξ ἀκραιφνοῦς ἔρωτος τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας· ἧς ἂν δὲν εὐτύχησα νὰ ᾖμαι ὁ ἱεροφάντης, τοὐλάχιστον ἔσομαι ὁ πιστὸς θεράπων καὶ θεραπὼν παρακόλουθος ἐν τῇ πρὸς αὐτὴν πορείᾳ (β).

§. ΙΣΤ'. Ἐνταῦθα γενόμενοι τοῦ λόγου ὀφείλομεν ἔτι νὰ εἴπωμεν καὶ ἐπὶ πόσον χρονικὸν διάστημα συνετηρήθη ἥ τε Δωδώνη καὶ τὸ Μαντεῖον αὐτῆς, καὶ οὕτω νὰ δώσωμεν πέρας εἰς τὴν πραγματείαν ἡμῶν ταύτην ἀκολούθως· τὸ ἀντικείμενον τοῦτο θέλομεν πραγματευθῆ ἐν ὀλίγοις.

Καὶ τὸ μὲν Μαντεῖον ἀκμάζον καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων διετέλει μάλιστα ἐπὶ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Αὐγούστου κατὰ Τ. Λίβιον (Βιβλ. ἡ. κεφ. 24). Ἀλλὰ διὰ τὴν πρόοδον τοῦ χριστιανισμοῦ,

(α) Ἐν ταῖς Περιηγήσεσι ταύταις δὲν μοὶ ἔλειπον καὶ οἱ Συγγραφεῖς ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι, Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι, ὡς καὶ Περιηγητικὰ τῆς σοφῆς Εὐρώπης, ὡς τοῦ *pugueeill, leace, saint-sauver* κλ.

(β) Ἂς ἀναπολῶμεν πάντοτε, ὅτι τὸ μὴ περαιτέρω οὐδέποτε δύναται νὰ διορισθῆ, ἐπὶ τῶν ἔργων μάλιστα τῆς ἐρεύνης, ὁποῖα ἡ Κριτικὴ καὶ ἡ φιλολογία, διότι εἰς τὸ ἤδη τεθὲν ἐπιλείπεται ἀεὶ τὸ προσθετέον» (Ἑλληνομνήμ. Ἀριθ. 2. σελ. 65: παρατηρ. ἐν τοῖς Γεωγρ. Στράβ.)

βραδύτερον ἐπενεγκόντος μέγιστον τραῦμα εἰς τὸν σεβασμὸν τῶν Μαντείων ἐν γένει καὶ εἰς τὴν μετὰ πίστεως ἀποδοχὴν τῶν χρησμῶν αὐτῶν ὡς πρότερον, ἐγένετο ἔναρξις τῆς πτώσεως αὐτῶν, εἰμὴ τῆς παντελοῦς καταργήσεως ἀκόμη διὰ τὴν προαγομένην πρὸς αὐτὰ ὀσημέραι ψυχρότητα· διὸ καὶ ὁ Στράβων λέγει «Ἐκλέλοιπε δέ πως καὶ τὸ μαντεῖον τὸ ἐν Δωδώνῃ, κα»θάπερ τὰ ἄλλα ἐν Ἑλλάδι» Ἀλλ' οὐχ' ἧττον καὶ μετὰ ταῦτα συνετηρεῖτο, ὡς ἀναφέρεται παρ' Ὠριγένει λέγοντι περὶ αὐτοῦ τάδε «Καὶ ὁ Δωδώνης δὲ μεδέων δυσχειμέρου, παρ' ᾧ »εἰσιν οἱ προφῆται, ἀνιπτόποδες, χαμαιεῦναι, ἀποδοκιμάσας τὸ »τῶν ἀνδρῶν εἰς προφητείαν γένος ταῖς Δωδωνίσι χρῆται, ὡς »καὶ ὁ Κέλσος παρέστησε.» (ὠριγ. κατὰ Κέλσου βιβλ. Ζ'. σελ. 346. ἔκδ. παλαιὰ Κολων.) Φαίνεται λοιπὸν ἐκ τοῦ χωρίου τούτου καθαρὰ, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ὠριγένους ἤκμαζεν εἰσέτι τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης ἔχον τοὺς ἀνιπτόποδας αὐτοῦ Τομούρους, ὡς καὶ τὰς ἱερείας ἀκόμη, τὰς καὶ Δωδωνίδας παρ' Ὠριγένους λεγομένας. Ἀλλ' ἡ τελευταία αὐτοῦ φράσις «*ὡς καὶ ὁ Κέλσος παρέστησε*» φέρεται οὐχὶ διότι ἐδίσταζεν ὁ Ὠριγένης περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν Δωδωνίδων Ἱερειῶν, ἀλλὰ διότι αὐτὸς, καθὸ χριστιανὸς καταφερόμενος κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν, ἔδιδεν ὑπονοίας κατηγοριῶν πολλάκις ἀδίκων καὶ ἀνυποστάτων, ὅπως ἐῤῥόνουν οἱ εἰδωλολάτραι, κατὰ τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καταστημάτων —πρὸς πλείονα ἐπιβεβαίωσιν αὐτὸν τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ Κέλσον ἐπικαλεῖται εἰς μαρτυρίαν, ὅπως ὑποδείξῃ τὴν παρὰ τῷ μαντείῳ τῆς Δωδώνης ὕπαρξιν τῶν ἱερειῶν, ὕπαρξιν, κατὰ τὰς χριστιανικὰς ἀρχάς, ὅλως ἄτοπον ἐν ἱεροῖς, παρ' οἷς ὤφειλεν ὅπως ἐξασκῆται ἁγνεία. Τοιαύτη λοιπὸν φαίνεται ἡ κατάστασις τοῦ Μαντείου, καθ' οὓς χρόνους ἔζη ὁ Ὠριγένης (250 Μ. Χ.) Τοιαύτη τις φαίνεται καὶ ἐπὶ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ (360 Μ. Χ.) συγχρόνου καὶ φίλου ὑπάρξαντος Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου, τοῦ θελήσαντος ἵνα ἀναζωπυρήσῃ, καὶ αὖθις τὴν καταπεσοῦσαν σχεδὸν εἰδωλολατρείαν ἀποκαταστήσῃ, ὡς γνωστόν. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ ἀπέδησαν μάταιαι· προσωρινὴ ὅμως ἀποκατάστασις καὶ ἐμψύχωσις ἔλαβε χώραν, καὶ τὰ Μαντεῖα ἐπανέλαβον τὰς ἐργασίας αὐτῶν ἀπαναχοῦ, ὡς καὶ ἐν Δωδώνῃ, παρ' ᾗ ὁ Πελιγὼν Ζεὺς ἔδωκε τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἀναλαμπὴν τότε, ὡς θρυαλλὶς ἀποσβεννυμένη (α) διὸ καὶ ἀναφέρονται παρὰ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ἐν τῷ ἐπὶ τῶν Ἐπιφανείων Πανηγυρικῷ αὐτοῦ λόγῳ, οὗτινος παρατιθέμεθα ἐνταῦθα τὸ χωρίον ἔχον ὧδί. «ποῦ θήσεις Ἑκάτης τὰ φοβερὰ »καὶ σκοτεινὰ φάσματα; καὶ Τροφωνίου τὰ κατὰ γῆς παίγνια »καὶ μαντεύματα; ἢ *Δωδωναίας δρυὸς* ληρήματα; ἢ Τρί»ποδος Δελφικοῦ σορίσματα, ἢ Κασταλίας μαντικὸν πόμα; κλπ. Αὐτὸ τοῦτο τὸ χωρίον τοῦ Γρηγορίου καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἀναφέρει ἐν τῷ περὶ θεμάτων λέγων τάδε.»

Ὄγδοον Θέμα Νικόπολις» κλ. . . . . .

»μητρόπολις καὶ τοῦ θέματος, πόλις Δωδώνη, ἐφ' ᾗ ἡ δρὺς ἡ »ῥεγγομένη τὰ τῶν δαιμόνων μυστήρια, ἧς μνημονεύει καὶ ὁ »Θεολόγος Γρηγόριος λέγων οὕτως· ἢ Δωδωναίας δρυὸς ληρήματα »ἢ Κασταλίας μαντικώτατον πόμα· ἐκεῖσε γὰρ ἦν ἡ πηγὴ Κα»σταλίας ὄνομα ἔχουσα ἀπὸ νύμφης τινος οὕτω καλουμένης, καὶ »ποταμοῦ, ὃν Ὅμηρος Ἀχελῶον ὀνομάζει, οὗ τὸ ὕδωρ ὑπερβαί»νει ἐπὶ γλυκύτητος πάντα τὰ τῶν ποταμῶν νάματα». κλ. (Κ. Πορφύρ. περὶ Θεμ. Βιβλ. Β'. Κεφ. Η'. καὶ ἔξῆς. ἔκδ. Βενετίας 1724.). Ἐντεῦθεν ἐξάγεται, ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Πορφυρογεννήτου ἡ μὲν πόλις Δωδώνη συνετηρεῖτο ἀκόμη· τὸ δὲ μαντεῖον, παρ' ᾧ ἡ Δρῦς ἡ φθεγγομένη, οὐχί· διὸ καὶ ὁ Πορφυρογέννητος ὡς περὶ πράγματος παρελθόντος, ποιεῖται τὸν λόγον καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ σοφοῦ Θεολόγου ἐπικαλεῖται ἐπιφέρων αὐτὴν, καί τοι κεκολοβωμένην καὶ κατά τι παραφθαρμένην, ὡς ἡ παράθεσις τοῦ πρωτοτύπου ὑποδεικνύει. Τοιαῦτα τινα παρατηροῦντες ὅτε Γίββων, Λείκιος καὶ πολλοὶ τῶν σοφῶν Εὐρωπαίων καταφέρονται κατὰ τοῦ ἐστερημένου συγγραφέως ὡς παριστῶντος τὰ ἀρχαιότερα ὡς νεώτερα δῆθεν, καὶ οὕτως ἐπέρχεται σύγχυσις ἐπὶ τῶν ἀρχαίων καὶ τὰ παρόμοια, ἅτινα καί τινες ἐκ τῶν ἡμετέρων, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις μαστεύοντες, ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον διαπλατύνουσι μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ εὐόλισθον τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς κατὰ πάντα τύπον καὶ χρόνον, μήτε τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν τὰ τοιαῦτα συνεγράφοντο. Πόσα ἐκ τῶν ἡμετέρων θέλουσιν ἐπιδιορθώσειν οἱ μεταγενέστεροι! Ἀλλὰ καὶ οὕτω πως ὁ Πορφυρογέννητος ἐπὶ τὸ ἀπαθέστερον κρινόμενος εὑρίσκεται λίαν συμβάλλων, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Βυζαντινοὶ Συγγραφεῖς, εἰς τὴν εὐκρινῆ διαφώτισιν πολλῶν ζητημάτων Γεωγραφικῶν καὶ Ἱστορικῶν τοῦ Μεσαιωνικοῦ ἡμῶν βίου, ὅστις ὑπάρχει ἡ συνδέουσα ἡμᾶς μετὰ τῶν ἀρχαίων ἅλυσος (α).

§ ΙΖ'. Καθόσον ἀφορᾷ τὴν ἐπὶ Πορφυρογεννήτου συντήρησιν τῆς Δωδώνης, δύο λόγοι φαίνονται αἴροντες τὴν βαρύτητα αὐτῆς: ἤτε μαρτυρία Προκοπίου τοῦ Καισαρέως, καὶ ἡ ἐν τῇ λεγομένῃ Ἐκθέσει τῶν ἐπισκοπῶν Λεόντος τοῦ σοφοῦ ἀποσιώπησις τῆς Δωδωναίας Παροικίας. Καὶ ἡ μὲν μαρτυρία τοῦ Προκοπίου περὶ τῆς παρὰ Γότθων λεηλατήσεως τῶν περὶ Δωδώνην τόπων ἔχει οὕτως· »Τωτίλας δὲ πλοῖα μακρὰ ἐς τριακόσια Γότθων πληρώσας, »εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκέλευσεν ἰέναι, λῃζέσθαί τε τοὺς παραπί»πτοντας ἐπιστείλας δυνάμει τῇ πάσῃ· οὗτος δὲ ὁ στόλος ἄχρι »ἐς τὴν Φαιάκων χώραν, ἣ νῦν Κέρκυρα ἐπικαλεῖται, οὐδὲν ἄ»χαρι ἐργάζεσθαι ἔσχε· νῆσον γὰρ οὐδεμίαν ἐν τῷδε τῷ διάπλῳ οἰκουμένην ξυμβαίνει εἶναι. . . . . κλ. »Ἐπειδὴ ἐς τὴν Κέρκυραν οὗτος ὁ Γότθων στόλος ἀφίκετο, αὐ»τήν τε ἤγον καὶ ἕφερον ἐξ ἐπιδρομῆς, καὶ ὅσαι ἄλλαι αὐτῇ νῆ»σοι ἐπίκειται, αἳ Συβόται καλοῦνται. Διαβάντες δὲ καὶ ἐς »τὴν Ἤπειρον, ἐξαπιναίως ἅπαντα ἐλῃζοντο τὰ ἀμφὶ Δωδώνην »χωρία, καὶ διαφερόντως Νικόπολίν τε καὶ Ἀγχισον· οὗ δὴ »Ἀγχίσην, τὸν Αἰνείου πατέρα, ἐξ Ἰλίου ἁλούσης ξὺν τῷ παιδὶ »πλεόντα φασιν οἱ ἐπιχώριοι ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι, καὶ »τὴν ἐπωνυμίαν τῷ χωρίῳ δοῦναι Περιτόντες δὲ τὴν παραλίαν »ὅλην, καὶ ναυσὶν Ἑλλήνων ἐντυχόντες πολλαῖς, αὐτοῖς φορτί»οις ἁπάσας εἷλον. Ἐν ταῖς εἶναι ξυνέβη καὶ τῶν νηῶν τινας, »αἳ τῇ Ναρσῆ στρατιᾷ ἐκ τῆς Ἑλλάδος τὰ ἐπιτήδεια ἔφερον· »ταῦτα μὲν οὖν τῇδε ξυνηνέχθη γενέσθαι.» (Προκ. Καισαρ. περὶ τοῦ Γοτθ. πολέμου. Βιβλ. Γ'. Κεφ. κζ'. § 12. σελ. 222—223: ἔκδ. Βενετ. 1729.) Ἐκ τῆς φράσεως «*τὰ ἀμφὶ Δωδώνην χωρία ἐληΐζοντο*» ἀποδεικνύεται καθαρὰ, ὅτι ἡ Δωδώνη δὲν ἐδοκίμασε λεηλασίας καὶ καταστροφὴν παρὰ τῶν Γότθων τοῦ Τωτίλα· ἀλλὰ μόνον τὰ περίχωρα αὐτῆς, οὐ μακρὰν πολὺ τῶν παραλίων, ὡς φαίνεται ἀπεχούσης· διότι ἐξαπιναίως δὲν

(α) Τὸ μαντεῖον ἴσως μετετράπη εἰς χριστιανικὸν ναὸν, οὗτινος τὸ ὄνομα ἔστιν ἀγνοούμενον· οἱ ἐπίσκοποι τῆς Δωδώνης (ὧν πολλὰ ὀνόματα ἀναφέρονται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν συνόδων) ἴσως συνέτειναν, ὅπως ὅλως εἰς λήθην ἔλθῃ ἡ θέσις τοῦ Μαντείου πρὸς ἄρσιν τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἐπιῤῥοῆς, ἣν ἐξήσκει παρ' Ἠπειρώταις λίαν ἀφοσιωμένοις αὐτῷ, ὡς γνωστόν.

(α) Περὶ Πορφυρογεννήτου ἴδε *Nouvelle Biografie generale. Paris*. 1836. ἐν λέξει Κωνστ. Πόρφυρογ. Ἴδε καὶ Γ. Κεδρηνὸν Σύνοψ. Ἱστορ. σελ. 630. Κωνσταντ. Παππαῤῥηγόπουλ. Ἱστορ. Πραγματ. Μέρ. Α'. καὶ Β'· σελ. 340—341.

ἐπρόφθανον νὰ ἐπιπέσωσιν, ἐὰν ἦσαν πολὺ μακρὰν πρὸς τὰ ἐνδοτέρω τῆς Μολοσσίας· ἔπειτα ῥητῶς ὁ Προκόπιος λέγει τὴν παραλίαν ὅλην κυρίως περιέτρεχον ἕως Νικοπόλεως (Πρεβέζης) ἀπὸ Ἀγχίσου, ἀντικρὺ Κερκύρας κειμένης, ὅπου ἦν τὸ ὁρμητήριον τῶν Γότθων, παρὰ Βουθρωτὸν, ὡς ἐν τοῖς ἐπάνω προείπομεν· ὅτι ἡ Δωδώνη ὑπῆρχε κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀλώβητος ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ Συνεκδήμου τοῦ Γραμματικοῦ Ἱεροκλέους, συγχρόνου τοῦ Προκοπίου· ἐν τῷ Συνεκδήμῳ ἀναγράφονται τάδε· « Ἐπαρχία Παλαιᾶς Ἠπείρου ὑπὸ Ἡγεμόνα, πό» λεις ιϐ'. μητρόπολις Νικόπολις. Δωδῶναι. Εὔροια. Ἄκτιον. » Ἀδριανούπολις. Ἄππων. (α) Φοινίκη. Ἀγχιασμός. Βουθρω» τός. (Βούτριτος). Φωτική. Κέρκυρα νῆσος. Ἰθάκη νῆσος· (Θρα» κόνησος) (*Banduri, historia Byzantina*. Τομ. Ι. μετὰ » Θεματικῶν χαρτῶν Βιϐλ. Β'. κεφ. ή.) Ἐκ τῶν πόλεων τού» των μετωνομάσθησαν ἐς ὕστερον ἡ μὲν Δωδώνη Βόνδιτζα, τὸ » δὲ Βουθρωτὸν (;) Ἤπειρος. (*animadversion bin ill. I.* σελ. 6). Αἱ μετονομασίαι αὗται ἔτι μᾶλλον ἐπέφερον σύγχυσιν εἰς τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων καὶ μάλιστα τῆς Δωδώνης τῆς Ἠπείρου· διότι Βόνδιτζα μετωνομάσθη ἡ Δωδώνη τῆς Θεσσαλικῆς Φθιώτιδος καὶ οὐχί ποτε ἡ Δωδώνη τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑλλοπίας. Ἀλλὰ τοιαύτη σύγχυσις ἤρκεσε νὰ μετακινήσῃ τὴν Δωδώνην ἐκ τῆς Θεσπρωτίας, ὅπου ἦν, καὶ μεταφέρῃ ἀλλαχοῦ, ὅπου ἡ χυδαία Βόνδιτζα. Αἱ μεταποιήσεις τῶν ὀνομασιῶν φέρουσι καὶ ἀλλαγὰς τοποθεσιῶν, διότι ἄλλως δὲν ἐννοοῦνται· π. χ. ἡ πόλις Ἄγχισος μετεποιήθη εἰς τὸ Ἀγχίασμος καὶ παρὰ πολλοῖς Ἀγχιασμὸς καὶ Ἀγχιαζὸς κατὰ παραφθορὰν τοῦ πρωτοτύπου ὀνόματος, ὅπερ διεφύλαξεν ἡμῖν ὁ Προκόπιος· ἡ Φωτικὴ μετεποιήθη εἰς Ὀρτίκην, ἡ Ἰθάκη νῆσος εἰς Θρακόνησον κλπ. Γέμει τοιούτων ἡ Μεσαιωνικὴ ἡμῶν Ἱστορία καὶ Τοπογραφία τῆς ἡμετέρας πατρίδος· ὅλον κοπρῶνα τοῦ Αὐγείου δέον νὰ ἀποσκυβαλίσωμεν, ὅπως ὑποκάθαρσι τούτων ἀνεύρωμεν τὰ ἀρχαῖα. Ἤλθομεν ἤδη καὶ ἐπὶ τὴν λεγομένην ἔκθεσιν τοῦ σοροῦ Λέοντος, καθ' ἣν ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ναυπάκτου ὑπήγοντο οἱ ἑξῆς ἐπίσκοποι· ά. ὁ Βονδίτζης. ϐ'. ὁ Ἀετοῦ. γ'. ὁ Ἀχελώου. δ'. ὁ Ῥαγῶν. έ. ὁ Ἰωαννίνων. στ'. ὁ Φωτικῆς. ζ'. ὁ Ἀδριανουπόλεως. ή. ὁ Βουθρωτοῦ. καὶ θ'. ὁ χειμάῤῥας » (*juris graeco-Romani* σελ. 88) Αἱ ἐκθέσεις τοιαύτης φύσεως δὲν χαίρουσι πίστιν παρὰ τῇ αὐστηρᾷ Κριτικῇ, περισσοτέραν τοὐλάχιστον τῆς τοῦ Πορφυρογεννήτου· διότι καὶ ἐν ταῖς ἐκθέσεσι ταύταις παρατηροῦνται πλείονες συγχύσεις τῶν τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ ἀλλοιώσεις καὶ ἀσυμφωνίαι καὶ παραλείψεις ἀκόμη ὁλοκλήρων Ἐπισκοπῶν ὡς π. χ. εἰς τὸν ἑξῆς κατάλογον « ΑΔ'. Τίτλος, ὑφ' ὃν Ναύπακτος « *Νικοπόλεως τὸ νῦν λεγόμενον Τόρνοβον* » ά. ὁ Βονδίτζης. ϐ'. ὁ Ἀετοῦ. γ'. ὁ Ἀχελώου. δ'. ὁ Ῥαγῶν. έ. ὁ Ἰωαννίνων. στ'. ὁ Ὀφτίνης. ζ'. ὁ Βελλᾶς. ή. ὁ Δρυϊνουπόλεως. θ' ὁ Βουθρωτοῦ. καὶ ί. ὁ Χειμάῤῥας. » (*Banduri, historia Byzantina* σελ. 240). Πόσον ἀπέχει ἡ Νικόπολις τῆς Τυρνάβου ἢ Τορνόβου!!! καὶ ὅμως θεωροῦνται ὡς ἓν· αἱ δ' ἐπισκοπαὶ Γλυκέρως, Καμμυτσανῆς καὶ ἄλλαι ὅλως παραλείπονται ἐνταῦθα· ὅτι ἡ Δωδώνη ἐσώζετο ἀκόμη, δυνάμεθα νὰ ἐξάξωμεν ἐκ τῆς ἑξῆς τῶν χρόνων τούτων εἰδήσεως « Μέγας ἑσπερινὸς τοῦ Ἁγίου Στυλιανοῦ τοῦ Πα» φλαγόνος· ποίημα Μητροφάνους Γρηγορᾶ τοῦ ἐκ Δωδώνης. » φυλλάδιον περιέχον τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου τούτου τὸν Νοέμβριον ἑορταζομένου· ἐκδοθὲν δ' ἐν Κων]πόλει τὸ β'. κατὰ τὴν ἐν Βενετίᾳ τῆς ιστ'. ἑκατονταετηρίδος ἔκδοσιν· καθόσον δ' ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Ἀκολουθίας ταύτης ὁ Μητροφάνης ἦν ἐκ τῶν λογίων τῶν χρόνων ἐκείνων, οὓς ὅμως νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριϐῶς, ἀδύνατον, ἐμοὶ τοὐλάχιστον. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία περὶ τούτου τοῦ Μητροφάνους οὐδένα ποιεῖται λόγον. Ἄλλους Μητροφάνεις πολλοὺς ἀναφέρει καὶ διαφόρους· ἀλλὰ μήπως εἰσὶν ἐγνωσμένα ἅπαντα τὰ πρόσωπα τῆς τε θύραθεν καὶ ἔσωθεν Γραμματολογίας; Μὴ ὁ Μητροφάνης οὗτος ἦν Ἡγούμενος ἔν τινι Μοναστηρίῳ; ὅπου συνέθετο τὴν ῥηθεῖσαν ἀκολουθίαν, διαδοθεῖσαν μετὰ ταῦτα καὶ κατ' ὀλίγον παρὰ τῷ λαῷ, δοξάζοντι τὸν ἅγιον Στυλιανόν, ὡς προστάτην τῶν μονογενῶν υἱῶν; Πολλὰ ἐκ τῶν Μοναστηρίων μετεδόθησαν τοῖς λαοῖς κατὰ Θ'. Ι. ΙΑ'. καὶ καθεξῆς αἰῶνας, καθότι ἦσαν αἱ μόναι σχεδὸν ἠθικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ πηγαὶ τῆς τε Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως κατὰ τοὺς αἰῶνας τούτους, ὧν τὰ λαμπρότερα πνεύματα ἠσπάζοντο τὸν μοναχικὸν βίον καὶ τὴν πνευματικὴν ἐν ὄρεσι καὶ κοιλάσιν ἀτάραχον θεωρίαν καὶ ἄσκησιν. Καὶ ἂν μὴ ἐπήρχετο ϐραδύτερον ἡ ἀναγέννησις τῶν Γραμμάτων καὶ ἡ μεγάλη πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ κόσμος σύσσωμος, οὕτως εἰπεῖν, θὰ ἐῤῥίπτετο εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Καλογηρισμοῦ καὶ θὰ διευθύνετο ὑπ' αὐτοῦ, ὡς καὶ σήμερον ἔτι ἐν Ῥώμῃ προσπαθεῖ νὰ προϐῇ εἰς τὴν γενικὴν Ἠθικὴν Διεύθυνσιν τοῦ τε Ἀνατολικοῦ καὶ Δυτικοῦ Ἡμισφαιρίου αἰωρούμενος εἰς τὸ Ζενὶθ τοῦ ἀναμαρτήτου. » (ἴδε Εὐαγγελ. Κήρ. Τεῦχ. Γ. Περίοδ. Β'. ἔτ. Β'. σελ. 225—239 ἔκδ. Ἀθην. 1870.) Ἐπανέλθωμεν ἤδη ὅθεν ἐξέϐημεν. Ἡ διάσωσις τοῦ ὀνόματος τοῦ Μητροφάνους μετὰ τῆς ἀκολουθίας συνδιέσωσε καὶ τὸ ὄνομα τῆς Δωδώνης, πατρίδος αὐτοῦ. Ἄρα ἡ Δωδώνη ὑπῆρχε, καὶ ἂν δὲν ἀναφέρεται *ἡ Παροικία αὐτῆς* μετὰ τῶν λοιπῶν παροικιῶν ἐν ταῖς ἐκθέσεσιν, μάλιστα ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ Δωδώνη κατὰ τοὺς αἰῶνας τούτους ἐξέπεσε τῆς προτέρας αὐτῆς καταστάσεως πολίχνη καταντήσασα ἄσημος, τότε γίνεται πιθανὴ ἡ διαγραφὴ αὐτῆς ἐκ τῶν καταλόγων τῶν χρόνων τούτων, ἐν οἷς τὸ ὄνομα τῆς Φωτικῆς μεταμορφοῦται εἰς τὴν δυσειδῆ μορφὴν τοῦ *Ὀφτίνης*· τὸ ὄνομα τοῦ Βουθρωτοῦ κατανᾷ γραφόμενον *Βοθρευτὸν*, » καὶ ἄλλων ὅλως τὰ ὀνόματα ἀπόλλυνται ἀντικαθιστάμενα διὰ ϐαρϐάρων ὡς Βόνδιτζα, Βελλᾶ, Τόρνοϐον καὶ τὰ παρόμοια· πλεῖστα δὲ ὅλως νέα ἐκ τοῦ χάους, οὕτως εἰπεῖν, τῶν χρόνων τούτων ἀναφαίνονται εἰς τὴν σκηνὴν τῆς ἐπισημότητος, ὡς Ἀετοῦ, Ἀχελώου, ῥωγῶν, κλπ. ἅπερ οὐδόλως πρότερον εἶχον ἢν ἔλαϐον ϐραδύτερον ἐπισημότητα, ἧς ἕνεκα καὶ πολλαὶ πόλεις συνεχωνεύοντο ἢ συμπεριελαμϐάνοντο διὰ τὸ ἐπελθὸν ἄσημον εἰς τὴν Πολιτικὴν κατὰ καιροὺς ἢ Ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν τῶν ἐπισημοτέρων. Καὶ τοῦτο συμϐαίνει οὐ μόνον εἰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ εἰς χώρας ὁλοκλήρους, ὡς π. χ. σύμπασα ἡ Ἤπειρος ἐτέθη ὑπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐποπτείαν τῆς Ναυπάκτου, ἡ Κέρκυρα ὑπὸ τὴν τῶν Ἰωαννίνων κλπ. οὕτω καὶ ἡ Δωδώνη πιθανὸν συμπεριελήφθη ὁμόρῳ τινὶ ἐπισημοτέρᾳ, καὶ ἐλησμονήθη· οὐχ ἧττον ὅμως ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ Ν. Σοφιανοῦ, (Κερκυραίου, σοροῦ ἀνδρὸς ἐν Ῥώμῃ τὸ πλεῖστον τοῦ βίου αὐτοῦ διαγαγόντος) κατὰ τὸ 1540 ἐκδόσαντος τοὺς πίνακας αὐτοῦ τῆς ἀρχαίας καὶ Νέας Ἑλλάδος· οἱ πίνακες οὗτοι ἐξεδόθησαν καὶ ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐν Βασιλείᾳ καὶ ἀλλαχοῦ· συμπεριελήφθησαν δὲ καὶ ἐν τῷ Δ'. Τόμῳ τοῦ Θησαυροῦ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχαιοτήτων τοῦ Γρονοϐίου (ἴδε Ἑλληνομνήμονος φυλ. Δ'. σελ. 236—256. καὶ φυλ. Ε'. σελ. 257—264.) — Μετὰ ταῦτα τὸ ὄνομα τῆς Δωδώνης φαίνεται εἰς τὰς Συγγραφὰς τῶν

(α) Ἄππων κατ' ἐμὴν γνώμην διορθωτέον Ἄσσον, καθόσον τὸ ἀρχαῖον Σ. παραπλήσιον τῷ ἀρχαίῳ Γ φαίνεται καὶ ἑπομένως ἡ παρὰ τῶν ἀμαθῶν ἀντιγραφέων ἐναλλαγὴ τῶν στοιχείων τούτων εὔκολος καθόσον καὶ ἡ ὀνομασία φαίνεται προσεγγίζουσα· ἀρχαία δὲ πόλις τῆς Ἠπείρου, ἡ Ἄσσος, πατρὶς τοῦ περιϐόητου Κλεάνθους.

σοφῶν ἐκ τῆς σοφῆς Εὐρώπης περιηγητῶν· εἰς δὲ τὰ στόματα τοῦ λαοῦ παντελῶς δὲν ἀκούεται καθ' ὅλας τὰς ἑκατονταετηρίδας ἕως τοῦ 1821, ὅτε ἀνέστη τὸ ἔθνος, καὶ δὴ ἀνερευνῶν τὰ πάτρια προσέρχεται τῷ Πελιγόνι τοῦ Τομάρου, κοιμωμένῳ ἀπὸ τοσούτων αἰώνων· τίς ἐγερεῖ αὐτόν; φθέγξεται καὶ αὖθις ἡ Δρῦς ἡ ὑψίκομος; ἡ Ἀνατολὴ καραδοκᾷ τὰ θεόῤῥητα αὐτοῦ ἔπη· ὁ δὲ νέος Ἕλλην τὰ ψιθυρίσματα τῶν φύλλων τῆς φηγοῦ· ἀλλ' ἀτυχῶς εἰσέτι Σελλοὶ δὲν ἐπιφαίνονται ἀνακινήσοντες τὸ Ἱερὸν πῦρ· ἡ Ἶρις τῆς αὐταπαρνήσεως δὲν ἐπιφαίνεται ἤδη εἰς τὸ Στερέωμα τοῦ Πανελληνίου.

ΑΘΑΝ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΧΗΜΕΙΑΣ. (1)

ΥΠΟ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΣΤΑΗ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΥ.

Ὅσον δύσκολον εἶναι νὰ προσδιορισθῇ ἀκριϐῶς ὁ τόπος ἐν ᾧ κατῴκησεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἄλλο τόσον δύσκολον ἀποϐαίνει νὰ ἀποδειχθῇ ἡ χώρα, ἐν ᾗ ἡ χημεία ἔλαϐεν ἀρχήν· σχεδὸν ὅμως ϐέϐαιον εἶναι ὅτι ἡ πρακτικὴ χημεία ἀνέρχεται εἰς τοσοῦτον μεμακρυσμένην ἐποχήν, ὅσην σχεδὸν καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος· διότι δὲν ὑπάρχει ἔργον οἰκιακῆς οἰκονομίας, μὴ ἀναγόμενον εἰς τὴν χημείαν· ἡ παραγωγὴ τοῦ πυρὸς, τὸ ἕψημα τῶν ὀσπρίων καὶ τῶν κρεάτων, ἡ κατασκευὴ πηλίνων ἀγγείων καὶ πλίνθων, ἡ τῆξις τῶν μετάλλων, ἡ κατεργασία τῶν δερμάτων, ἡ παρασκευὴ τοῦ οἴνου εἰσὶν ϐιομηχανίαι τοσοῦτον ἀρχαῖαι, ὥστε ἀνερχόμενοι εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἄρχεται ἡ πρόοδος τῶν λαῶν πρὸς τὸν πολιτισμὸν εἴτε διὰ τῆς προφορικῆς παραδόσεως εἴτε διὰ τῶν συγγραμμάτων εὑρίσκομεν αὐτὰς ἱδρυμένας σχεδὸν ἀπανταχοῦ.

Ἐν τούτοις ἐν τῇ ἀρχαιότητι διαλάμπουσι τὰ ὀνόματα προνομιούχων τινῶν ἐθνῶν, ὡς τῶν Ἰνδῶν, τῶν Σινῶν τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Ἑϐραίων τῶν Φοινίκων. Ἅπαντες οἱ λαοὶ οὗτοι μετῆλθον χημικὰς ϐιομηχανίας· ἅπαντες ἐκληροδότησαν ἡμῖν πολύτιμα μέσα διατηρηθέντα μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν κρατῶν.

Οἱ Ἰνδοὶ ἐγνώριζον τὴν ἐξαγωγὴν τῶν μετάλλων ἐκ τῶν πλάγχνων τῆς γῆς, τὰ ἔτηκον καὶ κατειργάζοντο αὐτά. Φαίνεται πιθανὸν ὅτι μεταξὺ αὐτῶν ὁ χρυσὸς πρῶτος ἀνεκαλύφθη. Ἡ φύσις, τῷ ὄντι, προσφέρει αὐτὸν σχεδὸν πάντοτε εἰς καθαρὰν κατάστασιν καὶ εἰς ἀρκοῦσαν ποσότητα διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν τεχνῶν. Ὁ ἄργυρος, ὅστις δὲν εἶναι σπάνιος εἰς καθαρὰν κατάστασιν, ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν ὁδοιπόρων Ἰνδῶν ὡς ἐκ τῆς λευκότητος καὶ τῆς στιλπνότητος αὐτοῦ.. Ἀλλὰ πῶς κατώρθωσαν νὰ ἀφαιρέσωσι τὸν χαλκὸν καὶ τὸν σίδηρον ἐκ τῶν ὀρυκτῶν ἅτινα ἐμπεριέχουσιν αὐτὰ ὡς ἀνθρακικά, ἐξείδια, θειοῦχα κτλ. τοῦτο εἶναι ζήτημα ἱστορικὸν προωρισμένον νὰ μένῃ ἴσως ἀείποτε ἄλυτον. Βέϐαιον εἶναι ὅτι εἰς τὰς Ἰνδίας ἔτηκον τὸν χρυσὸν, τὸν ἄργυρον, τὸν χαλκὸν, τὸν σίδηρον, τὸν μόλυϐδον καὶ τὸν κασσίτερον· ὅτι ὁ ὑδράργυρος ἦτο ἐκεῖ γνωστὸς· ὅτι κατειργάζοντο τὸν χάλυϐα, καὶ ὅτι ἡ κεραμικὴ ἐφεῦρε· διὰ τοῦ ϐόρακος ἰσχυρὰν ϐοήθειαν. Οἱ ἀρχαιότεροι συγγραφεῖς μνείαν ποιοῦνται περὶ *ἰνδικοῦ* (λουλάκι), τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δεικνύει τὴν παραγωγήν· ἡ δὲ ῥίζα τοῦ *ἐρυθροδάνου* (ῥιζάρι) παρεῖχεν εἰς τοὺς πρώτους Ἰνδοὺς τὰ ὡραῖα ἐρυθρὰ χρώματα, ἅτινα εἰσέτι θαυμάζομεν ἐπὶ τῶν ὑφασμάτων των.

Οἱ Σῖναι, τῶν ὁποίων τὸ γένος ἀνέρχεται πλέον τῶν ἑξήκοντα αἰώνων, ἐλησμόνησαν τὰ ὀνόματα τῶν ἐφευρετῶν, καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου, τοῦ χαλκοῦ, τοῦ μολύϐδου, τοῦ κασσιτέρου, τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ ψευδαργύρου. Οὗτοι παρεσκεύαζον τὸν ὀρείχαλκον, πρὶν ἔτι γνωρίσωσι νὰ γράφωσιν, ἡ δὲ παρασκευὴ μουσικῶν ὀργάνων, μεταλλικῶν κατόπτρων καὶ λοιπῶν, ἀνέρχεται εἰς τὰς πλέον μεμακρυσμένας ἐποχάς. Τὰ μεταλλεῖα τοῦ ἐρυθροῦ θειούχου ὑδραργύρου (ὑπὸ θειούχου ὑδραργύρου ἢ κινναϐάρεως), ἀφθονώτατα ἐν τῇ Σινικῇ, ὑπῆρξαν λίαν ἐνώρως εἰς τὸ κράτος τοῦτο ἡ πηγὴ τοῦ μόνου ῥευστοῦ μετάλλου τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ θείου ἐπέτρεψεν αὐτοῖς τὴν ἀπ' εὐθείας παρασκευὴν τοῦ κινναϐάρεως· παρεσκεύαζον δὲ τοῦτο τοσοῦτον ἐπιτηδείως, ὥστε ἀκόμη καὶ σήμερον τὸ σινικὸν κιννάϐαρι (*vermillon*) εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον τιμωμένων προϊόντων.

Ἡ πηλοπλαστικὴ ἔκαμεν ἐπίσης ταχείας προόδους παρ' αὐτοῖς· χάρις εἰς εὐνοϊκήν τινα συνδρομὴν φυσικῶν περιστάσεων οὗτοι ἔφθασαν εἰς ὀλίγον διάστημα χρόνου εἰς τελειότητα, ἣν ἡμεῖς διὰ χρόνου καὶ μόχθου πολλοῦ ἀπεκτήσαμεν. Τὰ πήλινα ἀγγεῖα καὶ ἡ πορκελάνη τῆς Κίνας ἀπήλαυσαν ἀπ' αἰώνων ἀναμφίλεκτον ὑπεροχὴν ὡς πρὸς τὰ ἀνάλογα προϊόντα τῶν δυτικῶν μερῶν.

Ἡ πλαστικὴ εἶναι πάντοτε ἡ ἀρχὴ τῆς ζωγραφικῆς· δι' ὃ οἱ κάτοικοι τοῦ οὐρανίου κράτους ἐζωγράφουν καὶ ἔγλυφον ἐπὶ πέτρας προτομὰς πρὸ ὅλων τῶν τῶν λαῶν, ἡ δὲ παρασκευὴ τῶν χρωμάτων των ἔφθασε ταχέως εἰς τὴν μεγαλειτέραν τελειότητα. εἴδομεν ἤδη ὅτι ἐγνώριζον τὸ κιννάϐαρι, παρεσκεύασαν τὸ πράσινον τοῦ χαλκοῦ (*vert-de-gris*), τὰς κυανὰς κόνεις φυσικὰς ἢ τεχνικάς, τὸ λευκὸν τοῦ μολύϐδου, τὸ μίνιον καὶ ἴσως τὰς λάκας. Ἡ Σινικὴ μελάνη εἶναι ἔτι καὶ τὴν σήμερον ἡ ἀρίστη, καί τοι δὲ συνισταμένη μόνον ἀπὸ ἄνθρακα καὶ πηκτὴν (*gelatine*) ἀρωματισμένη διὰ μόσχου, οὐδεὶς ἐπέτυχεν ἐν Εὐρώπῃ νὰ παρασκευάσῃ αὐτὴν ὁμοίως.

Τὰ σινικὰ ϐερενίκια εἰσὶν πάντοτε τὰ ὡραιότερα, τὴν δὲ λάκα αὐτῶν δὲν ἠδυνήθησαν μέχρι τοῦδε νὰ παρασκευάσωσιν οἱ καλλίτεροι παρ' ἡμῖν τεχνῖται.

Ἡ ὑαλοποίησις τῆς πορκελάνης ἐδίδαξε τοὺς Σῖνας τὴν παρασκευὴν τοῦ οὐρανίου χρώματος ἤτοι τοῦ πυριτικοῦ κοϐαλτίου καὶ καλίου, ὅπερ, εἰς λεπτὴν κόνιν μετατρεπόμενον, ἐχρησίμευσεν ἐπὶ πολὺ εἰς τοὺς ζωγράφους ἡμῶν. Αἱ ὤχραι (γαῖαι, σιδηροῦχαι χρησιμεύουσαι ὡς χρῶμα πρὸ πάντων διὰ τὸ ἐξωτερικὸν τῶν οἰκιῶν) καὶ τὸ θειοῦχον ἀρσενικὸν ἦσαν εἰς χρῆσιν παρ' αὐτοῖς.

Ἡ συνεχὴς χρῆσις τῆς ῥόῤῥιζης καὶ τοῦ σίτου ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὴν παρασκευὴν τῆς φυτοκόλλας, ἡ δὲ παρατεταμένη ζέσις διαφόρων μερῶν ζώων ἔδοσεν αὐτοῖς τὰς ζωοκόλλας καὶ πρὸ πάντων τὴν διὰ τοῦ ὀνείου δέρματος. Τὸ κοινὸν ἅλας, ὁ ϐόραξ καὶ τὸ νίτρον εἶσὶν ἐγνωσμένα ἐν Σινικῇ πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, ἡ δὲ ἐφεύρεσις τοῦ μίγματος τοῦ θείου μετὰ νίτρου καὶ ἄνθρακος ἔκαμε τοὺς Σῖνας πρῶτοι νὰ παρασκευάσωσι τεχνιτὰ φῶτα καὶ πολεμικὰς μηχανάς.

Ἡ Αἴγυπτος ἐγνώρισε τὰ μέταλλα, συνέθεσε τὰς ὑάλους καὶ τὰ ἐγκαύματα (1) καὶ διὰ τοῦ ὑαλώδους μίγματος ἐμιμήθη τοὺς

(1) Τὴν διατριϐὴν αὐτὴν ἀπέστειλα πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύλλογον «Κοραῆ», τοῦ ὁποίου διατελῶ μέλος ἀντεπιστέλλον, ὅπως ἀναγνωσθῇ ἐν αὐτῷ.

(1) Σκευασῖαι ὑαλώδεις διαφανεῖς χρησιμεύουσαι πρὸς ἐπικάλυψιν τῶν συνικῶν ἢ πηλίνων ἀγγείων, κοινῶς σμάλτωμα.

φυσικοὺς πολυτίμους λίθους. Εἰς τὰ πρῶτα κεραμικὰ προϊόντα οἱ Αἰγύπτιοι προσέθεσαν βορακικὰ, μολυβδικὰ καὶ πυριτικὰ ἐπικαλύμματα· ἐγνώρισαν νὰ ἀποκαθαίρωσι τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον διὰ τῆς κυπελλώσεως, ἴσως δὲ καὶ διὰ τῆς ὑγρᾶς ὁδοῦ, διότι ἐγνώριζον τὸ νιτρικὸν ὀξύ. Πιστεύεται μάλιστα ὅτι τὸ ὑδροκυανικὸν ὀξὺ ἦτον ἐν χρήσει παρ' αὐτοῖς, ἴσως εἰς λίαν ἀραιωμένην κατάστασιν, ὡς ἀπολαμβάνεται διὰ τῆς ἀποστάξεως φυτικῶν τινων οὐσιῶν. Εἶχον μικρόν τινα ἀριθμὸν χρωμάτων ἀξιολόγων, τὸ κυανοῦν τοῦ μίλτου καὶ τὸ οὐράνιον χρῶμα ὅπερ ὁ *Klaprothe* καὶ ὁ *Davy* (1) ἀνέλυσαν, τοῦ ὁποίου ὁ *Vitruve* περιέγραψε τὴν παρασκευὴν, καὶ ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι ὠνόμαζον κυανοῦν τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁ ἄρτος, ὁ οἶνος καὶ τὰ ἔλαια ἦσαν ἐγνωσμένα ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τῆς Αἰγύπτου. Παρεσκεύαζον αἰθέρια ἔλαια διὰ τὴν ἀρωματοποιΐαν καὶ διὰ τὴν ταρίχευσιν τῶν νεκρῶν. Τὰ ἔλαια ταῦτα δὲν ἐξήγοντο ἴσως δι' ἀποστάξεως, ἀλλ' εἴτε δι' ἐκθλίψεως, εἴτε διὰ κατεργάσεως ἐν ὕδατι, εἴτε διὰ μίξεως μετὰ ἐλαίου τῶν ἐλαιῶν. Ἡ ταρίχευσις τῶν πτωμάτων ἦτο τέχνη ἀρχαιοτάτη ἐν Αἰγύπτῳ, ἡ δὲ βαφὴ τῶν ἐρίων ἔφθασεν ἐκεῖ εἰς σπάνιον βαθμὸν τελειότητος.

Οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Φοίνικες παρέλαβον ἐκ τῆς Αἰγύπτου τὸν πολιτισμὸν αὐτῆς καὶ τὰς τέχνας της. Ἕκαστος γνωρίζει τὴν πορφυρᾶν ἐκείνην βαφὴν ἥτις ὑπῆρξεν ἡ δόξα τῆς Τύρου, ἀλλὰ περὶ τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία δὲν μετέδωκεν ἡμῖν οὐδεμίαν ἀκριβῆ πληροφορίαν. Λέγεται ὅτι ἐξήγετο ἔκ τινων μαλακίων· καὶ ὄντως πολλὰ τῶν ζώων τούτων παρέχουσι χρωματιστικὴν ὕλην δυναμένην νὰ χρησιμοποιηθῇ λίαν ἐπωφελῶς εἰς τὴν βαφικήν· ἀλλὰ, μέχρι τοῦδε ἡ *murex brandaris* οὔτε ἄλλο οὐδὲν κογχύλιον δὲν παρέχει χρῶμα ὅμοιον τοῦ πορφυροῦ τῶν Φοινίκων.

Ἐὰν ἤδη στρέψωμεν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ῥώμην, εὑρίσκομεν ἐκεῖ σχεδὸν ἅπαντα τὰ μέταλλα, ἅπαντα τὰ χημικὰ πλούτη τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Αἰγύπτου. Οἱ σάπωνες ἦσαν ἐκεῖ ἐγνωσμένοι καὶ ἐν χρήσει. Ὡς πρὸς τὴν κεραμικὴν τὰ πήλινα σκεύη καὶ τὰ Τυρρηνικὰ λεγόμενα ἀγγεῖα ἀποδεικνύουσιν ἀρκούντως τὴν ἱκανότητα τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων πηλοπλαστῶν. Καθ' ἑκάστην ἀνακαλύπτονται, ἀνασκαπτομένων τῶν ῥωμαϊκῶν γαιῶν, πολυάριθμα δείγματα δεικνύοντα πόσον ἐπιτηδείως ἐπλαστουργεῖτο ἐκεῖ ἡ ὕαλος. Ἡ πλέον ἀξιοσημείωτος οὐσία, ἥτις ἦτον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ζωγράφοις τῆς ἀρχαιότητος εἶναι ἀναντιρρήτως τὸ κυανοῦν τοῦ *Pouzzoles* περὶ οὗ ἤδη ὡμιλήσαμεν.

Εἰς Ῥώμην ἐγνώριζον τὰ μεταλλικὰ ὕδατα καὶ τὰς ἐπιλιθούσας πηγὰς, τοὺς γαιάνθρακας καὶ τοὺς ἀερολίθους· ἡ οἰνοποιΐα ἦτο λίαν ἀνεπτυγμένη· ἐγνώριζον τὸ ὄξος πρὸς ἄρτυσιν τῶν φαγητῶν. ἐξήγαγον τὸ ἄμυλον ἐκ τοῦ σίτου διὰ ζυμώσεως, ὁ πάπυρος τῆς Αἰγύπτου, τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σικελίας παρεῖχεν αὐτοῖς ἀρκετὰ καλὸν χάρτην. Διὰ τῶν κηκίδων ἢ τοῦ φλοιοῦ τῆς δρυὸς καὶ τοῦ πρασίνου βιτριολίου (θειϊκοῦ σιδήρου) παρεσκεύαζον καλῆς ποιότητος μελάνην. Οἱ ἀρωματοποιοὶ παρεσκεύαζον ἀξιόλογα ψιμύθια καὶ ἀλοιφάς· οἱ ἰατροὶ ἐξήγαγον ἐκ τοῦ μήκονος καὶ τοῦ θρίδακος ὀποὺς ναρκωτικούς· ἐγνώριζον μέγαν ἀριθμὸν φαρμακευτικῶν σκευασιῶν καὶ ἐγνώριζον νὰ ταριχεύσωσι πτώματα σχεδὸν ἐπίσης καλῶς ὡς οἱ Αἰγύπτιοι ἰατροί. Τὰ δηλητήρια ἦσαν αὐτοῖς γνωστὰ καθὼς εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς ἀρχαιότητος· ἦσαν πρὸ πάντων φυτικοὶ χυμοί, ἐνίοτε ζωϊκὰ δηλητήρια, σπανιώτερον σκευασῖαι τοῦ χαλκοῦ, τοῦ μολύβδου ἢ τοῦ ἀρσενικοῦ.

Κατὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας μακρὰ νὺξ ἄρχεται· τὰ στοιχεῖα πάντα τῆς κοινωνίας εἰσὶν εἰς ταραχήν. Τέλος, περὶ τὸ *V* αἰῶνα ἠκούσθη νὰ ὁμιλῶσι περί τινος *ἱερᾶς ἐπιστήμης*, αὕτη δὲ ἦτον ἡ ἐμπειρικὴ χημεία μεμιγμένη μετὰ δεισιδαιμόνων πράξεων. Ἀκολούθως ἐφεῦρον τὸ ἀποστακτικὸν σκεῦος καὶ τὴν ἀπόσταξιν· αὕτη εἶναι ἴσως ἡ ἐποχὴ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ οἰνοπνεύματος, διότι τούτου γενικῶς χρῆσις ἐγένετο περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ *IX* αἰῶνος.

Οἱ ἄραβες, ὀλίγον ἐπασχολούμενοι εἰς τὰ τοῦ οὐρανοῦ ἢ οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως, ἠγέρθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκ τῆς νάρκης. Εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην (*IX* αἰὼν) ὁ Ἕλλην Μάρκος συνέγραψε βιβλίον περὶ πυροτεχνίας, ἔνθα ἐδιδάσκετο ἡ τέχνη τῆς παρασκευῆς τῆς πυρίτιδος. Εἰς τοὺς τῶν πιστῶν κατὰ τῶν ἀπίστων πολέμους ἐτέθησαν εἰς πρᾶξιν παντὸς εἴδους ἀναφλεκτικαὶ σκευασίαι.

Μετὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἄρχονται νὰ ἀναφαίνωνται αἱ ἀληθεῖς χημικαὶ σκευασίαι· τότε ὁ *geber* ἐδίδαξε τὸ μέσον τῆς παρασκευῆς τῆς καυστικῆς ποτάσσης διὰ τῆς ἀσβέστου· παρεσκεύασε ἀμμωνιακὸν ἅλας καὶ ἔκαμε χρῆσιν τοῦ ἀποστακτικοῦ σκεύους πρὸς παρασκευὴν τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος (*aqua forte*) καὶ τοῦ βασιλικοῦ ὕδατος (χλωρονιτρικοῦ ὀξέος)· ἀπέλαυσε νιτρικὸν ἄργυρον (*pietra infernale*), διττοχλωροῦχον ὑδράργυρον (*sublimato*—σουλμαδόπετρα) ὀξείδιον ὑδραργύρου καὶ ἧπαρ θείου (πολυθειοῦχον κάλιον).

Ὁ Ῥαζῆς ἀπέσταξε τὸ ἔλαιον τοῦ βιτριολίου (θειϊκὸν ὀξὺ) καὶ ἀπεκαθάρισε τὸ οἰνόπνευμα διὰ τῆς ἀσβέστου καὶ διὰ τοῦ χυτοῦ ἀνθρακικοῦ καλίου.

Ὁ Ἀβικένας ἀνεγνώρισε τὴν παρουσίαν τοῦ σιδήρου εἰς τοὺς μετεωρολίθους, ὁ δὲ Ἀκτουάριος ἐδίδαξε τὴν ἀπόσταξιν τῶν εὐόσμων ὑδάτων (*XIII* αἰών).

Ἐνῷ οἱ ἰατροὶ ἐζήτουν, οὕτως ἐργαζόμενοι, νὰ τελειοποιήσωσι τὴν παρασκευὴν τῶν φαρμάκων, αἱ πλέον ἀλλότριαι μεταμορφώσεις παρήγοντο ἐνώπιόν των· ἄλλοτε ὁ σίδηρος ἐμβαπτιζόμενος εἰς ὑγρὸν διαφανὲς καὶ κυανίζον (διάλυσιν θειϊκοῦ χαλκοῦ)· κατεβύθιζε χαλκὸν ἐρυθρὸν καθαρώτατον· ἄλλοτε χαλκὸς, εἰς ἕτερον ὑγρὸν, ἐμελαίνετο καὶ ἄφινε τὴν θέσιν του εἰς ὡραῖον καὶ καθαρὸν ἄργυρον· κόνις ἐρυθρὰ, ῥιφθεῖσα εἰς χωνευτήριον ἔνθα ἔζεεν ὑδράργυρος, ἐφαίνετο διαλυομένη, ὅταν δὲ ὁ ὑδράργυρος ἅπας ἀφίπτατο εὑρίσκετο εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἀγγείου ὡραῖον χρυσοῦν κομβίον 24 καρατίων. Τὰ παράδοξα ταῦτα ἀποτελέσματα, τῶν ὁποίων ἡ τότε κατάστασις τῆς ἐπιστήμης δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἐξήγησιν, ἔκαμον νὰ γίνῃ πιστευτὸν τὸ δυνατὸν τῆς μεταμορφώσεως τοῦ σιδήρου εἰς χαλκὸν, τοῦ χαλκοῦ εἰς ἄργυρον, τοῦ ὑδραργύρου εἰς χρυσόν. Ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης (*XIII* αἰὼν) ἄρχεται μεγάλη περίοδος ἀκάρπων ἀναζητήσεων, ματαίων πειραμάτων, ἀνωφελῶν δοκιμῶν. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς *ἀλχημείας*. Ὁ σκοπὸς τῶν ἀλχημιστῶν ἦτο ἡ μεταστροφὴ τῶν ἀγενῶν μετάλλων εἰς εὐγενῆ καὶ πρὸ πάντων εἰς χρυσὸν, καὶ ἡ ἀνεύρεσις τῆς γενικῆς πανακείας, δηλαδὴ φαρμάκου πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας, ἴασιν τῶν ἀσθενῶν καὶ *ad-prolongationem vitae mirabilem et potentem*. Ἀναχωροῦντες ἀπὸ τὸν πρῶτον τὸν παρουσιάσαντα τὸ *ἐρυθρὸν ἐλιξίριον*, διάλυσιν χρυσοῦ, ὡς μέσον παρατάσεως τῆς ζωῆς καὶ ἀνανεώσεως

(1) Τὰ ξενικὰ ὀνόματα γράφω εἰς ξένην γλῶσσαν, διότι ἢ πρέπει νὰ μεταφρασθῶσι κατὰ λέξιν, τοῦθ' ὅπερ δὲν μοὶ ἀρέσκει ἢ πρέπει νὰ καταφύγῃ τις εἰς γελοίαν πολλάκις ἐξελλήνισιν, ὡς τὸν ἐξελληνίσαντα τὸ ὄνομα τοῦ *Mateucci* Ματεουτζόπουλον.

τοῦ γήρατος (1) μέχρι τοῦ τελευταίου τοῦ ἰσχυρισθέντος ὅτι κατεῖχε τὸ μυστήριον τῆς ἀθανασίας (ἀποθανόντος ὅμως 48 ἐτῶν), ἅπαντες ἐπώλουν καὶ ἐζήτουν πανακείαν τινα. Τὸ νὰ εἴπῃ τις πόσον ἡ ἀποπλάνησις αὕτη τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ μόχθους καὶ πλούτη κατηνάλωσεν ἤθελεν ἦσθαι σχεδὸν ἀδύνατον.

Συγγραφεῖς τινες ἀπέδοσαν τοῖς ἀλχημισταῖς τὸ ἀξίωμα ὅτι παρεσκεύασαν τὴν νεωτέραν χημείαν καὶ ἀνεκάλυψαν μέγα ἀριθμὸν οὐσιῶν λίαν ὠφελίμων εἰς τὰς τέχνας ἢ εἰς τὴν ἰατρικήν· εἶναι πλάνη· οἱ ἀληθεῖς ἀλχημισταὶ μικρὸν ἀνεκάλυψαν. Ἦσαν ὅλως ἀπησχολημένοι εἰς τὸ μέγα ἔργον προσέχοντες εἰς τὰ προϊόντα τὰ παραγόμενα τυχαίως ἐν τοῖς χωνευτηρίοις αὐτῶν ἢ ἐν τῷ πυθμένι τῶν ἀποστατικῶν των σκευῶν. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὰ τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης εἰργάζοντο εὐτυχῶς φιλόσοφοι καὶ ἰατροὶ, ὧν ὁ σκοπὸς δὲν ἦτο ποσῶς ἡ παρασκευὴ τοῦ χρυσοῦ. Δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν μέγαν ἀριθμὸν τοιούτων ἐργατῶν, πνεύματα μᾶλλον ἀξιοσημείωτα ὡς μὴ παρασυρθέντα ἀπὸ τὰς πλάνας τοῦ αἰῶνός των. Καί τινες μὲν τούτων πράγματι ἠναγκάζοντο νὰ ἀκολουθήσωσι κἄποτε τὴν πορείαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλ' ὅμως αἱ χημικαὶ αὐτῶν ἐργασίαι ὑπῆρξαν αἱ ὕλαι ἃς ὁ Λαβοαζιέρος, οἱ σύγχρονοι αὐτῷ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἔθεσαν ὡς θεμέλιον τῆς νεωτέρας χημείας.

Περιγράφομεν ὀνόματά τινα καί τινας ἀνακαλύψεις.

Περὶ τὸν *XV* αἰῶνα εὑρίσκομεν τὸν *Pierre le Bon*, ἐκ Λομβαρδίας, ὅστις ἐδίδαξε τὴν παρασκευὴν τοῦ κασσιτερούχου μολύβδου, βάσις ὅλων τῶν στερεῶν μιγμάτων. Ὁ *Eck de Sulrbach* ἀνεκάλυψε τὸ δένδρον τῆς Ἀρτέμιδος, τουτέστι τὴν καθίζησιν τοῦ μεταλλικοῦ ἀργύρου δι' ἑτέρου μετάλλου. Βεβαιοῦται ὅτι αὐτὸς οὗτος *Ech de Sulzbach* ἀνεγνώρισε τὰ αὔξησιν τοῦ βάρους τοῦ ὑδραργύρου κατὰ τὴν ὀξείδωσίν του καὶ τὴν ἀναγωγὴν τοῦ ὀξειδίου τοῦ ὑδραργύρου διὰ τῆς θερμότητος (1489) Τὰ δύο ταῦτα γεγονότα, ἐξετασθέντα μετὰ τρεῖς αἰῶνας παρὰ τοῦ Λαβοαζιέρου, ὑπῆρξαν ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιστημονικῆς χημείας.

Ὁ Βασίλειος Βαλεντῖνος (1413) κατέχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐπιστήμης θέσιν διακεκριμένην· αὐτῷ ὀφείλομεν τὴν γνῶσιν διαφόρων ἁλάτων τοῦ στίμμεως· παρεσκεύασε τὸ ὑδροχλωρικὸν ὀξὺ, κατεβύθισε διὰ τοῦ σιδήρου τὸν χαλκὸν ἐκ τῶν χαλκοπυριτῶν μετατραπέντων εἰς κυανοῦν βιτριόλιον, παρεσκεύασε τὸν ἐκπυρσοκροτικὸν χρυσὸν καὶ τὸν θεϊκὸν σίδηρον. Ὁ ἀλχημιστὴς οὗτος περιέγραφε τὴν παρασκευὴν τοῦ ὀξικοῦ χαλκοῦ καὶ μολύβδου, τὴν τοῦ θεϊκοῦ ὀξέως διὰ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέως καὶ τοῦ θείου, τὴν τοῦ νιτρικοῦ ὀξέως διὰ τῆς νιτρικῆς ποτάσσης καὶ τοῦ θεϊκοῦ ὀξέως Πρῶτος ἀπήλαυσε τὸ προϊὸν ἐκεῖνο ὅπερ πρὸ πολλοῦ ἐκαλεῖτο *θεϊκὸς αἰθὴρ* (δυστυχῶς καὶ μέχρις σήμερον διατηρεῖται τὸ ἐσφαλμένον τοῦτο ὄνομα) καὶ ὅστις σήμερον ὀνομάζεται ἁπλῶς *αἰθήρ*. Πρῶτος παρετήρησε τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἀλλὰ χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ περιγράψῃ τὴν φύσιν αὐτοῦ, καὶ ἔδοσε τὸ ὄνομα *βίσμουθον* εἰς μέταλλον ὅπερ μέχρι τοῦδε συνέχεον μετὰ τοῦ κασσιτέρου καὶ μολύβδου.

Ὁ *Saladino d' Arcoli* παρετήρησεν ὅτι ἄνευ τῆς παρουσίας τοῦ ἀέρος σῆψις δὲν γίνεται. Τοῦτο ἦτο νέον διάγραμμα τῆς θεωρητικῆς χημείας, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπρόσεξε τότε ἢ μᾶλλον οὐδένα συμπερασμὸν ἐξήγαγον ἐξ αὐτοῦ.

Ὁ *Leonard de Vinci* (*XVI* αἰὼν), τὸ ἔξοχον τοῦτο πνεῦμα ὅστις ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος τῆς ἐποχῆς του, ὁ θέσας ὡς βάσιν τῆς φιλοσοφίας τὴν πεῖραν, παρετήρησεν ὅτι ἄνευ ἀέρος φλὸξ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Παρετήρησεν ὅτι ὅπου φλὸξ ἀποσβέννυται ἐκεῖ δὲν δύναται νὰ ἀνθέξῃ ἡ ζωὴ, ἡ δὲ πεῖρα τῷ ἀπέδειξεν ὅτι εἰς τὸ κέντρον πλατείας φλογὸς τὰ ἀέρια τὰ μὴ εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ ἀέρος ἐρχόμενα δὲν ἀναφλέγονται. Ἀλλ' ὁ *Leonard de Vinci* ἔκρυψε τοσοῦτον καλῶς τὰς ἀνακαλύψεις αὐτοῦ, ὥστε ἠθέλομεν ἀγνοεῖ αὐτὰς εἰσέτι, ἐὰν ὁ *Venturi* δὲν ἐδημοσίευεν τὰ χειρόγραφα τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός·

(Ἕπεται συνέχεια)

(1) *Dumas philosophie chimique. — Hoefer. Histoire de a chimie.*

Η ΤΙΜΩΡΙΑ.

(Ἐλευθέρα μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Φ. Δ.)

(Συνέχεια ἴδε φυλλ. Δ'.).

VII.

Πρὸ πόσου καιροῦ, ἠρώτησεν ὁ Ἱππότης τὸν δασοφύλακα, εἶσθε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κόμητος;

— Τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου θὰ συμπληρωθῶσι δώδεκα ἔτη καὶ, ἐὰν ὁ κύριός μου ἐξακολουθῇ νὰ ἦναι εὐχαριστημένος δὲν θὰ ἐγκαταλείψω αὐτὸν ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς μου διότι οἱ τοιοῦτοι κύριοι εἶναι σπάνιοι.

— Ἔχεις δίκαιον· ὅλοι ἐπαινοῦσιν αὐτὸν, ὡς ἀκούω.

— Δὲν τὸν γνωρίζετε, κύριε;

— Ποσῶς· καὶ ἐν τούτοις ὑπάγω εἰς αὐτὸν δι' ὑποθέσεις.

— Ὦ! κύριε, σᾶς ἐγγυῶμαι ὅτι θὰ σᾶς ὑποδεχθῇ πολὺ εὐγενῶς. Ὁ κύριος Κόμης, εἶναι ὅσον γενναῖος τόσον καὶ ἀγαπητὸς καὶ εὐμενής.

— Ἡ γυνή του ἀπέθανεν, ὅπως μοὶ εἶπον;

— Πρὸ πολλοῦ καιροῦ· ἔχει ὅμως ἐξαδέλφην τινα, ἥτις διευθύνει τὸν οἶκον τὴν δεσποσύνην Ἰσαβέλλαν Δὲ Κλαιρβῶ πεντηκοντούτιδα σχεδὸν, ἥτις, καθὼς λέγει, ἐδίωξε πολλάκις τοὺς καλλιτέρους μνηστῆρας ἀλλὰ, νομίζω, ὀφείλει πολὺ νὰ λυπῆται διὰ τοῦτο διότι τώρα οὐδὲν ἄλλο σκέπτεται παρὰ νὰ ὑπανδρευθῇ.

— Ἡ οἰκογένεια τοῦ κόμητος εἶναι πολυμελής ;

— Ὄχι· ἔχει μόνον δύω υἱοὺς καὶ μίαν θυγατέρα.

— Ποίας ἡλικίας ;

— Ἡ δεσποσύνη Ματθίλδη, ἥτις εἶναι καὶ πρωτότοκος, εἶναι μόλις μεταξὺ τῶν δεκαοκτὼ καὶ δεκαεννέα ἐτῶν, οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτῆς ἔρχονται κατόπιν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτὰ τὰ ἄτομα εἰς τὸν πύργον.

— Πῶς;

— Ὁ κόμης υἱοθέτησε καὶ δύο μικροὺς του ἀνεψιοὺς, ὧν αἱ οἰκογένειαι κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ πολέμου. Τὰ στρατεύματα τοῦ Λοδοβίκου ΙΔ'. κατέστρεψαν ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς πύργους των καὶ ἐλεηλάτησαν τὰς ἰδιοκτησίας των. Ὁ κόμης παρέλαβε τὰ ὀρφανὰ, καὶ μεταχειρίζεται ταῦτα ὡς ἰδίους του υἱούς. Προσέτι θέλετε ἴδει εἰς τὸν πύργον καὶ ἕτερον νέον, ὅστις ἀναμφιβόλως θὰ σᾶς κάμῃ τὴν μεγαλητέραν ἐντύπωσιν· καὶ κατὰ τὴν ἰδέαν ἡμῶν, εἶναι ὁ ὡραιότερος καὶ εὐγενέστερος ὅλων. Ἠθέλετε τὸν ἐκλάβει, ὡς υἱὸν μεγιστᾶνος ἀλλ' ἐν τούτοις δὲν εἶναι παρὰ υἱὸς ἁπλοῦ χωρικοῦ.

— Πῶς λοιπὸν εὑρίσκεται ἐκεῖ;

— Τοῦτο δὰ ἴσια ἴσια εἶναι τὸ παράδοξον. Ὁ κύριος Κόμης παρέλαβεν αὐτὸν εἰς τὸν πύργον χωρὶς νὰ γίνῃ γνωστὴ ἡ

αἰτία. Ἐξεπαίδευσεν αὐτὸν ἀρκετὰ καλῶς καὶ τώρα τὸν μεταχειρίζεται ὡς ἰδιόν του τέκνον. Τὸ δὲ παραδοξότερον εἶναι, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν ὁμοίων του ζηλοτυπεῖ διὰ τὴν ἀνέλπιστον ταύτην μεταβολὴν τῆς θέσεώς του. Τόσον ἕκαστος ἀναγνωρίζει τὰ προτερήματά του! καὶ τῷ ὄντι εἶναι παράδειγμα ἀρετῆς!

— Ἀλλ' οἱ υἱοὶ τοῦ κόμητος καθὼς καὶ οἱ ἀνεψιοί του μὲ ποῖον ὄμμα βλέπουσιν αὐτόν;

— Ὦ! συνεννοοῦνται ἀξιόλογα καὶ νομίζω, ὅτι τὸν ἀγαπῶσι.

— Πῶς ὀνομάζεται;

— Στέφανος Φανούλης.

— Λοιπόν, οὐδεὶς γνωρίζει τὴν αἰτίαν δι' ἣν ὁ κόμης παρέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν του κατατάξας μάλιστα αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν σειρὰν μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του;

— Κατ' ἐμὴν ἰδέαν.... δὲν ὑπάρχει νομίζω ἰδιαιτέρα αἰτία. Ὁ πατὴρ τοῦ Στεφάνου εἶναι σιδηρουργὸς ἐργαζόμενος ὀλίγον μακρὰν τοῦ πύργου, καὶ ὅστις ἐξοδεύει τὸν περισσότερον καιρόν του εἰς τὸ νὰ πίνῃ. Ἡ μήτηρ του εἶναι μία ἄσχημος ἀσχημοτάτη, καὶ δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ὁμιλῇ τις δι' αὐτήν. Ὅταν τὸ παιδίον ἔφθασεν εἰς τὰ δεκατρία ἔτη, ὁ γέρω-Φανσυλης ἠθέλησε νὰ τῷ μάθῃ τὴν τέχνην του· ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ὁ μικρὸς δὲν εἶχε τόσην ὄρεξιν καὶ ἕνεκα τούτου *ταῖς ἔφαγε μὲ τὸ παραπάνω*. Ὁ κόμης μαθὼν τοῦτο καὶ παρακινηθεὶς ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν παρέλαβε τὸν μικρὸν εἰς τὴν οἰκίαν του. Νομίζω, ὅτι τὸ τοιοῦτον δὲν δεικνύει ἄλλο παρὰ τὴν μεγάλην καρδίαν τοῦ κυρίου κόμητος.

— Ἐξ ὅσων μοὶ διηγεῖσθε, ὑπέλαβεν ὁ ἱππότης, πείθομαι ὅτι θὰ μείνω πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν γνωριμίαν τοῦ κυρίου σας, καὶ ἀναγνωρίζω, ὅτι εἶναι εἰς ἀληθὴς ἱππότης καὶ ἄξιος διάδοχος τοῦ βαρώνου Οὐεκενσλάου.

— Ἐγνωρίσατε ἐκεῖνον;

— Οὐχὶ ἀλλ' ἤκουσα νὰ ὁμιλῶσι περὶ αὐτοῦ....

— Ἀ! Ἰδοὺ ὁ πύργος, διέκοψεν ὁ χωρικὸς δεικνύων ἐπὶ τοῦ λόφου ὅστις ἐπαρουσιάσθη αἴφνης ἐνώπιόν των.

VIII.

Ὁ Ῥιχάρδος Δὲ Τολουμόντης ᾐσθάνθη κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἰσχυρὰν συγκίνησιν ῥίπτων τὰ βλέμματα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἔνθα ἀνεγείρετο ἡ ἀρχαία αὕτη οἰκία, ἣν πολλάκις ἐπεσκέφθη πρὸ τόσων ἐτῶν, καὶ ἐν ᾗ διῆλθε τὰς πλέον εὐδαίμονας στιγμὰς τῆς ζωῆς του πλησίον ἀληθοῦς φίλου, ὃν ἤλπιζε νὰ εὕρῃ ζῶντα, καὶ οὗ τινος ὁ θάνατος περιεβάλλετο ὑπὸ μυστηριώδους πέπλου.

Ἡ οἰκία τοῦ Ῥουγεθιέρου ᾠκοδόμητο ἐπὶ ὑψώματος τὸ ὁποῖον κεῖται πρὸς τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Αἴσνου, ὅστις, ἀφοῦ εἰς διάστημα ἓξ ἢ ἑπτὰ λευγῶν καταβρέξῃ τὴν πλήρη γοητευτικῶν καὶ ποικίλων τοποθεσιῶν ἐκείνην πεδιάδα, χύνεται εἰς τὸν Οὖρθον πλησίον τοῦ Βωμάλου. Ἡ Εἰκὼν, ἣν παραθέτομεν ἐνταῦθα, καὶ ἥτις ἐστὶν ἰχνογράφημα γενόμενον περὶ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος, ἐξαίρει ἀρ' ἡμῶν τὸν κόπον ἰδιαιτέρας περιγραφῆς. (1) Ἐρείπιά τινα διατηρούμενα εἰσέτι μαρτυροῦσιν ὅτι τὸ κτίριον αὐτὸ ἔλαβεν ἀρχὴν κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα, ἂν καὶ ἡ ἱστορία οὐδὲν περὶ τούτου ἀναφέρει. Μολονότι τὸ ὅλον κτίριον ὑπέστη πολλάκις πλείστας τροποποιήσεις, αἵτινες ἤλλαξαν τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ σχέδιον, ὁ κυρίως ὅμως πύργος ἔμεινε πάντοτε ἀνέπαφος. Περὶξ αὐτοῦ ὑπόκειντα τὰ δάση τῶν *Hamlieux*, ἅτινα ἀφ' ἑνὸς μὲν περιορίζονται ὑπὸ ὀροπεδίου καλλιεργημένου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ ἀγρίας κοιλάδος διαβρεχομένης ὑπὸ ῥύακος ἰχθυοφόρου. Ὀχυρωμένον, καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ ἀνθρώπου, τὸ κτίριον αὐτὸ ἐθεωρεῖτο δικαίως, ὡς ὁ τύπος τῶν φεουδαλικῶν οἰκιῶν, ὧν τοσαῦτα περίεργα ἔχνη διαφυλάττουσιν αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ἡμῶν.

(1) Ἴδε Φυλλ. ς'.

Ὁ Ἱππότης συμβαδίζων μετὰ τοῦ χωρικοῦ, οὗ τοὔνομα ἦν Βικέντιος, ἀφίκοντο εἰς χωρίον ἐξ ὀλίγων μόνον οἰκιῶν συνεστάμενον.

— Ἰδοὺ ἐφθάσαμεν εἰς Βεργιστέρον, εἶπεν ὁ δασοφύλαξ, ἡ οἰκία μου ἀπέχει ὀλίγα μόνον βήματα, ὥστε ἐὰν εὐαρεστῆσθε, δύνασθε νὰ μοὶ κάμητε τὴν τιμὴν, ὅπως ἔλθητε καὶ ἀναπαυθῆτε ὀλίγον. Ἔχετε καιρὸν νὰ ὑπάγητε εἰς τὸν πύργον, ἐπειδὴ ὁ κύριος κόμης πάσχων ὑπὸ ἀρθρίτιδος ἐγείρεται ὄχι τόσον ἐνωρίς...

— Σᾶς εὐχαριστῶ, καλέ μου ἄνθρωπε, διέκοψεν ὁ περιηγητής· ἀλλ' ἐπειδὴ εὑρίσκομαι πλέον εἰς μέρη, τὰ ὁποῖα ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ἐπεθύμουν νὰ ὑπάγω ἕως τοῦ χωρίου τῶν Ἀμονινῶν καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἀνέλθω εἰς τὸν πύργον διὰ τοῦ ὑψώματος τοῦ Ἀζειλλίου. Οὕτω λοιπὸν, ὅταν μετὰ μίαν ὥραν θὰ ἦμαι εἰς Ῥουγεθιέρον, ὁ Κύριος Δὲ Χαλεμβράϋ ἀναμφιβόλως θὰ ἦναι ἔξυπνος.

Ἀκριβῶς μετὰ μίαν ὥραν ὁ Ἱππότης Ῥιχάρδος Δὲ Τολουμόντης εἰσήρχετο εἰς τὸν ὑψιτενὲς ἐκεῖνο κτίριον τοῦ Ῥουγεθιέρου, ἔνθα ἡ παρουσία του ἔμελλε νὰ προξενήσῃ πληθὺν συμβεβηκότων.

IX.

Καθ' ἣν στιγμὴν διὰ τῆς μεγάλης θύρας εἰσέδυεν εἰς τὴν αὐλὴν, ἤκουσεν ὄπισθεν αὐτοῦ βήματα ἵππου τρέχοντος ἀπὸ ῥυτῆρος. Στρέφων δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνεγνώρισε τὸν ὑπηρέτην ὅστις τὴν προτεραίαν ἐστάλη εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ὑπὸ τοῦ κόμητος.

— Ἔρχομαι, εἶπεν ὁ Βαπτίστας, ἀπὸ τοῦ Στόρρελ, ὅπου ὁ κύριός μου μοὶ ἔστειλεν, ὅπως σᾶς συνοδεύσω ἕως ἐδῶ. Λυποῦμαι, Κύριε Ἱππότα, διότι δὲν ἐπρόφθασα νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐντολὴν ταύτην, καθὼς καὶ διότι δὲν σᾶς ἀπήντησα καθ' ὁδόν.

— Ἀνεχώρησα ἀπὸ τὸν *λευκὸν ἵππον*, ἀπήντησεν ὁ Ἱππότης, οὐδαμῶς φροντίζων περὶ τῆς διευθύνσεως ἣν ὤφειλον νὰ λάβω· ἐν τούτοις, ὡς βλέπετε, ἔφθασα ἀρκετὰ καλῶς. Τώρα δὲ εἴπατέ μοι πότε δύναμαι νὰ ἴδω τὸν Κ. Δὲ Χαλεμβράϋ;

Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἕτερος ὑπηρέτης ἐφάνη ἐπὶ τῆς εἰσόδου, λέγων, ὅτι ὁ Κ. Κόμης δὲν ἠγέρθη εἰσέτι, ἐπειδὴ καθ' ὅλην τὴν νύκτα ὑπέφερεν, ἐν τούτοις, ἡ δεσποσύνη Ἰσαβέλλα Δὲ Κλαιρβὼ θέλει λάβει τὴν τιμὴν νὰ ὑποδεχθῇ τὸν Κ. Ἱππότην.

Εἰς ταῦτα ὁ Ῥιχάρδος οὐδὲν ἀπαντήσας εἰσεχώρησεν ἐν τῇ οἰκίᾳ ὁδηγηθεὶς εἰς αἴθουσαν ἀρκούντως εὐρύχωρον, ἧς αἱ πρὸς τὴν πεδιάδα θυρίδες παρεῖχον μεγαλοπρεπὲς θέαμα.

Ἱππότης κατεγίνετο, ὅπως παρατηρῇ τὰς ἐκτεταμένας ἐκείνας γαίας καὶ δάση, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ φθινόπωρον ἔδιδε χροιὰς ποικίλας, ὅτε εἰσῆλθεν ἐν τῇ αἰθούσῃ, πεντηκοντοῦτις γυνὴ, ἧς ἡ ἐπιδερμὶς ἔκλινε πρὸς τὸ κιτρινοειδὲς, καὶ τῆς ὁποίας τὸ ἀνάστημα ἦτον ὑπερμέτρως ὑψηλὸν καὶ ἰσχυὸν ἐνδεδυμένη μετὰ κομψότητος ἐπιτετηδευμένης.

Αὕτη προὐχώρησε μεθ' ὅλης τῆς ἐν χρήσει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐθιμοταξίας, ὅπερ ἠνώχλησε τὸν ἀγαθὸν Ῥιχάρδον εἰθισμένον ἄλλως πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ὅστις καὶ ἐκ φύσεως ἦτον ἁπλοῦς καὶ κατὰ τοὺς τρόπους καὶ κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν.

Ἡ ἐξαδέλφη τοῦ Κόμητος, ἀφ' οὗ ἀντήλλαξε τὰς συνήθεις προσρήσεις, ἤρξατο ἐρωτῶσα τὸν περιηγητὴν περὶ τῶν μακρυνῶν αὐτοῦ ταξειδίων, ἅτινα ἐκ φήμης, ὡς αὕτη ἔλεγε, τῇ ἦσαν γνωστά.

— Ἀ! κύριε Ἱππότα, ἐξηκολούθησε ποιοῦσα διάφορα ἀκκίσματα παιδαριώδη, ἀληθῶς εἶναι εὐγενὴς ἐπιθυμία ἣν ὑμεῖς ἐθέσατε εἰς πρᾶξιν διατρέχοντες τοσούτους ἀπομεμακρυσμένους τόπους. Τὸ ταξειδεύειν εἶναι ἴσον τῷ διδάσκεσθαι. Ἐγχαράττει τις εἰς τὴν φαντασίαν του ἀπείρους εἰκόνας, συλλέγει διαφόρους ἀναμνήσεις, ῥιψοκινδυνεύει πολυτρόπως, καὶ τέλος ζῇ ἐν ᾧ, τὸ νὰ διαμένῃ τις πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ, ἐξέρχεται τοῦ σκοποῦ τῆς δημιουργίας, ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἀκίνητον πέτραν ἢ τὸ φυτὸν, καὶ τέλος σκάπτει πέριξ αὐτοῦ πρόωρον τάφον. Ὦ! ἀληθῶς ἐγεννήθην καὶ ἐγὼ ὅπως περιηγῶμαι! Δυστυχῶς ὅμως μεταξὺ τῶν ἀπείρων καὶ λαμπρῶν μνηστήρων, οἵτινες κατὰ διάφορους ἐποχὰς προσερέρθησαν εἰς ἐμὲ, οὐδένα εὗρον συμμεριζόμενον τὰς κλίσεις μου ταύτας. Ἰδοὺ δὲ ὁ λόγος δι' ὃν ἀκόμη δὲν ἐνυμφεύθην. Τὸ νὰ ἴδω νέους καὶ ἐνδιαφέροντας τόπους, μεθ' ἑνὸς *ἀτόμου* ἀγαπητοῦ καὶ ἀξιεράστου, ἦτο πάντοτε τὸ γλυκύ μου ὄνειρον!... Ὑμεῖς δὲ, θὰ ἐπαναλάβητε τὰς μακρυνὰς ταύτας ἐκδρομάς;

— Φεῦ! δεσποσύνη, ὄχι· παρῃτήθην διὰ παντός.

— Τὶ λοιπὸν, θὰ μείνητε περιωρισμένος εἰς τὰ κτήματά σας; Μολονότι ἡ οἰκειακὴ ζωὴ δὲν εἶναι ἄνευ θελγήτρων, ἀλλά... νομίζω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἦναί τις μόνος... Εἶσθε ἀκόμη εἰς καιρὸν νὰ ὑπανδρευθῆτε...

Τὸ ὅρος τοῦτο τῆς ὁμιλίας ἐπεβεβαίου πληρέστατα τοὺς λόγους τοῦ δασοφύλακος περὶ τῶν γαμηλίων ἀξιώσεων τῆς παρήλικος ταύτης παρθένου, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ φέρῃ τὸν Ἱππότην εἰς ἀμηχανίαν, ὅτε ἀνήρ τις προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, στηριζόμενος ἐπὶ τῶν βραχιόνων δύω νέων εἰσεχώρησεν ἐν τῇ αἰθούσῃ.

Ἦτον ὁ κόμης Δὲ Χαλεμβράϋ μετὰ τῶν δύω υἱῶν του.

X

Ὁ κόμης ἦτον ἡλικίας ἑξήκοντα καὶ πέντε ἐτῶν.

Ἡ μορφὴ αὐτοῦ ἐνέπνεεν ἄπειρον καλοκἀγαθίαν, εἰ καὶ τὰ ἐκ τῶν βασάνων τοῦ πάθους του σημεῖα ἦσαν ὁρατὰ καὶ βαθέως ἐγκεχαραγμένα ἐπ' αὐτῆς.

Ὑπεδέχθη τὸν ξένον μετ' ἐγκαρδίου ἀγάπης, ἡ δὲ ὁμιλία ἐστράφη ἀμέσως ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἰδιοκτήτου τοῦ πύργου, ζήτημα, ὅπερ προὐκάλει, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ὁ σκοπὸς τῆς ἐπισκέψεως.

Ὁ Ἱππότης ὡμίλησε περὶ αὐτοῦ μετὰ ζωηρότητος, ὁ δὲ κόμης ἐπήνεσε ἀρκούντως τὴν μνήμην αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅταν ὁ πρῶτος ἠθέλησε νὰ θίξῃ τὸ ζήτημα τοῦ θανάτου του καθὼς καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα συμβάντα, παρετήρησε, χάρις εἰς τὴν ἐξυδέρκειαν αὐτοῦ, ὅτι ὁ ξενίζων αὐτὸν καταφανῶς δυσηρεστεῖτο.

Σημεῖον δέ τι, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ἡ δεσποσύνη Ἰσαβέλλα, ἔπεισε τὸν Ἱππότην περὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἰδέας του ταύτης, ἀλλὰ συνάμα ἐστενοχώρησε σφόδρα αὐτὸν, διότι εἶχε θέσει οὕτω τὸ ζήτημα, ὥστε ἤδη ἀνέμενε τὴν ἀπόκρισιν τοῦ κόμητος.

— Κύριε Ἱππότα, ἀπήντησε τέλος ὁ γέρων ἄρχων, μὴ ἐκλάβητε ὡς ἀλλόκοτον, ὅτι, εἰς τὰς σχέσεις μας αἵτινες θέλουσιν ἐπακολουθήσει εἰς τὸ μέλλον, καὶ αἵτινες, πιστεύω, ἔσονται πλεῖσται καὶ συνεχεῖς, θέλω ἀποφεύγει τοῦ νὰ σᾶς ὁμιλῶ περὶ συμβάντων τὰ ὁποῖα, καταλαμβάνω, σᾶς ἐνδιαφέρουσι σπουδαίως. Εἶναι, φίλε μου, θλιβερὰ, ἡ δὲ κατάστασις τῆς ὑγείας μου καθὼς καὶ τὸ εἶδος τῆς ζωῆς μου, μὲ φέρουσιν ἤδη εἰς ἰδέας... καταλαμβάνετε, ἀπαισίας. Ἀφ' ἑτέρου, τὰ πράγματα ταῦτα μ' ἐνδιαφέρουσι πολὺ πλαγίως, καὶ, ἐκτὸς τούτου, ἐγὼ εἶμαι ὁ ἧττον ἐνήμερος ὅλων ἐκείνων, οἵτινες δύνανται νὰ σᾶς πληροφορήσωσι. Λυποῦμαι, σᾶς βεβαιῶ, διότι ἠγόρασα τὴν ἰδιοκτησίαν ταύτην.

— Καὶ ἐν τούτοις, ἀντέταξεν ὁ Ἱππότης, εὑρίσκω τὴν ἐνταῦθα διαμονὴν ἀρκούντως εὐάρεστον.

— Μάλιστα, ἀλλ' ἐὰν καθὼς συμβαίνει εἰς ἐμὲ, ἠθέλετε ἀκούει ἀκαταπαύστως τοὺς ὑπηρέτας σας καὶ αὐτὰ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας σας, ὁμιλοῦντα περὶ μυστηριωδῶν θορύβων, περὶ φαντασμάτων, ὧν θέατρον εἶναι ἡ ἰδία σας οἰκία, ἠθέλετε βεβαίως εἰπεῖ ὅτι εἶναι πολὺ δυσάρεστον νὰ διαμένῃ τις περισσότερον, μολονότι, ἅπαντα ταῦτα δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἰδέαι ἄλογοι καὶ δεισιδαιμονίαι. Ἐν τούτοις, εἰπέτε μοι, δὲν εἶναι ἱκανὰ, ὅπως μὲ ἐρεθίζωσι καὶ κινῶσι τὴν ἀγανάκτησίν μου;

Ὁ γέρων ὁμιλῶν οὕτω παρωξύνθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ ὄψις του ἀπὸ ὠχρὰς ἐγένετο κατέρυθρος. Ἕτερον δὲ σημεῖον τῆς δεσποσύνης Ἰσαβέλλας, ὑπεχρέωσε τὸν περιηγητὴν ὅπως ἀλλάξῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς συνδιαλέξεως.

Ἡ παρῆλιξ δεσποσύνη ἐβοήθησεν εἰς τοῦτο, ὅσον ἠδύνατο, τὸν Ἱππότην.

Ὡμίλησαν περὶ διαφόρων πραγμάτων, ἅτινα κατεπράϋνον τὸν κόμητα, καὶ μάλιστα, ὅτε ὁ περιηγητὴς ἤρξατο διηγούμενος συμβάντα τινα τῶν ἀπείρων αὐτοῦ ἐκδρομῶν, ὁ γέρων ἐφαίνετο ἀκροαζόμενος μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ εὐχαριστήσεως.

Τέλος, ὑπηρέτης ἐλθὼν ἀνήγγειλε τὸ γεῦμα.

Ἅπαντες εἰσῆλθον εἰς τὸ ἑστιατόριον, ἔνθα ἐπὶ τῆς ἐν τῷ μέσῳ κειμένης τραπέζης, εὑρίσκοντο τεθειμένα τὰ ἀναγκαῖα δι' ἑπτὰ ἄτομα.

Ὁ Ἱππότης ἐσκέπτετο ποῖοι ἤθελον εἶσθαι οἱ λοιποὶ δύο, ὅτε εἰσῆλθεν ἱερεὺς, ὃν ὁ κόμης ἐπαρουσίασεν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀββᾶν Νευκὺν τὸν ἐφημέριόν του.

— Καὶ ἡ Ματθίλδη, ἠρώτησεν ὁ Κ. Δὲ Χαλεμβράϋ τὴν ἐξαδέλφην αὐτοῦ, πῶς ἀργοπορεῖ:

Μόλις ὁ οἰκοδεσπότης εἶχε τελειώσει τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ὅτε Ῥιχάρδος αἰφνιδίως κατελήφθη ὑπὸ θάμβους βλέπων προχωροῦσαν νεάνιδα κεκοσμημένην ὑπὸ τοιούτου κάλλους, ὥστε δικαίως ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ αὐτὴν ὡς οὐράνιον ὄν. Τῷ ὄντι ἡ δεσποσύνη Δὲ Χαλεμβράϋ ἦτο πλάσμα, ἐφ' οὗ ὁ δημιουργὸς ἀρθόνως ἐπέχυσεν ἅπαντα τὰ θέλγητρα τοῦ τελείου. Ἡ ξανθὴ αὐτῆς κόμη περιέκλειε ἱλαρὸν καὶ ἡδὺ πρόσωπον, ὅπερ ἐδήλου ζωηρὰν νοημοσύνην ἡνωμένην μετ' ἀγγελικῆς ἀγαθότητος.

Προχωρήσασα αὕτη κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν ἱππότην, ἀπέτεινε, μετὰ πολλῆς εὐγενείας καὶ χάριτος, ὀλίγας λέξεις πρὸς ἃς οὗτος ἀπήντησε μετὰ παλλούσης φωνῆς. Ἐπὶ τοσοῦτον εἶχεν ἐκθαμβώσει αὐτὸν ἡ παρουσία τῆς νεάνιδος ταύτης!

XI

Τὸ γεῦμα ὑπῆρξε πολὺ διασκεδαστικὸν, ἡ δὲ συνδιάλεξις εὐτράπελος. Ἡ δεσποσύνη Ἰσαβέλλα δραττομένη ἑκάστης εὐκαιρίας ἀνεμιμνήσκετο τῶν καραδοκούντων ἐκείνων λατρευτῶν της, οὓς *περιεφρόνησεν*, ὡς μὴ δυνηθεῖσα εὑρεῖν μεταξὺ αὐτῶν, οὔτε ΕΝΑ, ὅστις νὰ συνδυάζηται μετὰ τῶν αἰσθημάτων της.

Ὁ Ἱππότης Δὲ Τολουμόντης ἠθέλησε νὰ πληροφορηθῇ περ τῆς οἰκογενείας τοῦ κόμητος.

— Ὦ! δὲν ἐγνωρίσατε ἀκόμη αὐτὴν ὁλόκληρον, ἀπεκρίνατο ὁ γέρων. Ἔχω ἐνταῦθα καὶ ἕνα ἀνεψιὸν, τὸν ὁποῖον ἀνέθρεψα μετὰ τῶν υἱῶν μου· προσέτι καὶ νέον τινα, τὸν ὁποῖον, ἰδιαίτερον αἴσθημα, ὅπερ βεβαίως ἠθέλετε συμμερισθῆ καὶ ὑμεῖς, μὲ ἔκαμε νὰ παραλάβω εἰς τὸν οἶκον μου, ὅστις ὅμως διὰ τῶν προτερημάτων του καὶ διὰ τῆς ἱκανότητος του ἠδυνήθη νὰ φέρῃ ἡμᾶς εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε νὰ θεωρῶμεν αὐτὸν ὡς ὅμοιον ἂν καὶ οἱ εὐγενεῖς τῆς χώρας ἡμῶν ἔχωσιν ἄλλας ἰδέας περὶ τοῦ

ἀντικειμένου τούτου, εἰς ἐμὲ ὅμως εἶναι ὅλως ἀδιάφορον.

— Ἡ ἰδέα μου ὑπῆρξε πάντοτε, ὑπέλαβεν ὁ Ἱππότης, ὅτι ποσῶς δὲν ἐκπίπτομεν ἀναβιβάζοντες μέχρις ἡμῶν ἐκείνους οἵτινες εἰσὶν ἄξιοι. Λογίζομαι δὲ εὐτυχής, κύριε κόμη, μανθάνων, ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα αὐτὸ εἴμεθα ἐντελῶς σύμφωνοι.

Ἐὰν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ἐκεῖνος ὅστις προὔφερε τὰς λέξεις ταύτας ἠδύνατο νὰ ἐξετάσῃ τὴν ὄψιν τῆς Ματθίλδης καθὼς καὶ ἐκείνην τῆς γραίας κόρης, ἤθελε παρατηρήσει ὅτι ἡ μὲν, ἐξέφραζε τὴν εὐχαριστησιν, ἡ δὲ, ἄκραν δυσαρέσκειαν· ἐκ τούτου δὲ ἠδύνατο νὰ κρίνῃ περὶ τῶν αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα ἔτρεφον αἱ δύο αὗται γυναῖκες, δι' ἐκεῖνον, ὅστις ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς συζητήσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τοὺς υἱοὺς τοῦ κόμητος, οὗτοι ἔμενον εἰς τελείαν ἀπάθειαν.

— Οἱ δύο οὗτοι κύριοι εἶναι ἀπόντες βεβαίως; ἠρώτησεν ὁ Ἱππότης.

— Οὐχὶ διὰ πολὺν καιρὸν, ἀπήντησεν ὁ γέρων. Ἐξῆλθον εἰς κυνήγιον ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἑλῶν, ὅθεν θέλουσιν ἐπιστρέψει πρὸ τῆς ἑσπέρας, ὥστε θὰ ἔχητε καιρὸν νὰ γνωρίσητε αὐτοὺς, διότι πιστεύω, ὅτι θὰ διαμείνητε μεθ' ἡμῶν ὀλίγας ἡμέρας.

— Τὸ ἐπεθύμουν ἀπὸ καρδίας, κύριε κόμη, ἀλλ' ὡς γνωρίζετε, ἦλθον, ὅπως συντόμως ἐπισκεφθῶ τὸν δυστυχῆ φίλον μου καὶ ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκον μου ὕστερον τοσαύτης ἀπουσίας.

— Καλῶς, ἀλλὰ θὰ ἐπανέλθητε.

— Ὦ! μάλιστα, μάλιστα, ὁ κύριος Ἱππότης βεβαίως θὰ ἐπανέλθῃ, διέκοψεν ἡ δεσποσύνη Ἰσαβέλλα, ῥίπτουσα ἐπὶ τοῦ ξένου βλέμμα ἀνήσυχον ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἱκανὸν, ὅπως ἠλεκτρίσῃ αὐτόν.

Οὐχ ἧττον οὗτος ἔσπευσε νὰ ἀπαντήσῃ.

— Ἡ ἐνθύμησις τὴν ὁποίαν θέλω ἔχει περὶ ὑμῶν, κύριε κόμη, καθὼς καὶ περὶ ὅλης τῆς οἰκογενείας σας, μοὶ ἔσεται τόσον εὐχάριστος, ὥστε εἶναι ἀδύνατον, ὅπως μὴ ἀνανεώνω τὰς ἐπισκέψεις μου ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.

Τὸ γεῦμα ἐτελείωσε· μετὰ τὰ ἐπιδόρπια ὁ κόμης εἶπε πρὸς τὸν ἱππότην.

— Ἴσως αἰσθάνεσθε τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξέλθητε εἰς περίπατον, ὅπως ἀναπνεύσητε καθαρὸν ἀέρα. Ἐνήργησα πολλὰς μεταβολὰς εἰς τὸ κτῆμα τὸ ὁποῖον ἄλλως πως ἐγνωρίζατε πρὸ τόσων ἐτῶν. Ἐὰν ἐπιθυμῆτε οἱ υἱοί μου θέλουσι σᾶς συνοδεύσει εὐχαρίστως.

— Ἐὰν ἡ παρουσία ἐμοῦ καὶ τῆς Ματθίλδης δὲν ἤθελε δυσαρεστεῖ τὸν κύριον Ἱππότην, ἠθέλαμεν τὸν συνοδεύσει καὶ ἡμεῖς εὐχαρίστως, προσέθεσεν ἡ Δὲ Κλαιρβώ.

— Ὦ! δεσποσύνη, ἤθελον καταγοητευθεῖ.....

XIII

Οἱ τρεῖς ἄνδρες μετὰ τῶν δύο γυναικῶν εἶχον ἤδη κάμει ὀλίγας περιστροφὰς ἐν τῷ παραδείσῳ, ὅτε ὁ Κ. Τολουμόντης ῥίπτων τυχαίως τὰ βλέμματα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς διερχομένης κάτωθεν τῶν ἐπάλξεων, ἔστη αἰφνιδίως ἐπὶ τῇ θέᾳ ἀνδρὸς ἀλλοκότως ἐνδεδυμένου καὶ μετὰ κόπου βαδίζοντος.

— Ἀ! παρατηρεῖτε τὴν Γρχὰ—Ἀρκούδα, ἔσπευσε νὰ εἴπῃ ὁ Γοδεφροΐδος ὁ πρωτότοκος τῶν υἱῶν τοῦ κόμητος· εἶναι ἀληθῶς σωστὴ περιέργεια αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλ' ἐὰν ἐγνωρίζετε αὐτὸν κατὰ βάθος ἠθέλετε βαδίζει ἀπὸ ἐκπλήξεως εἰς ἔκπληξιν.

Οἱ λόγοι οὗτοι οὐδόλως ἀπέσυραν τὸν Ἱππότην ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως, ἣν ἐξηκολούθει ποιῶν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Εἶτα στρεφόμενος πρὸς τὸν ὁμιλήσαντα νέον, ἠρώτησε, ποῖος ἦτον ὁ παράξενος οὗτος ῥακενδύτης.

Ὁ Γοδεφροΐδος ἐπανέλαβεν ὅσα καὶ πρότερον εἶπε, προσθεὶς, ὅτι τὸ ἀληθὲς ὄνομα αὐτοῦ εἶναι Χριστόφορος Δαμρές.

— Δὲν ἠπατήθην λοιπὸν! ἀνέκραξεν ὁ Ῥιχάρδος. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀρχαῖος θαλαμηπόλος τοῦ Βαρώνου Οὐενκεσλάου! Εἶναι τριάκοντα ἔτη ἀφ' ὅτου ἐγνώρισα αὐτὸν, καὶ σᾶς βεβαιῶ, ὅτι θὰ ἦμαι πολὺ εὐτυχὴς ἐὰν ἀνταλλάξῳ ὀλίγας λέξεις μετ' αὐτοῦ.

— Ὦ! τοῦτο σχεδὸν εἶναι ἀδύνατον, κύριε Ἱππότα διότι ἀπώλεσε καθ' ὁλοκληρίαν τὸ λογικόν του· καὶ ἐὰν τοῦ μένῃ ἀκόμη ὀλίγον, τὸ βαπτίζει καθημερινῶς ἐντὸς τοῦ οἰνοπνεύματος. Ὦ! εἶναι πολὺ κακὸς αὐτὸς ὁ *γουσαφίρης*.

— Πῶς! κατοικεῖ ἐδῶ;

— Οὐχὶ πάντοτε, μολονότι εἶναι εἰς τὴν κατοχήν του ἐκεῖνο τὸ μικρὸν οἴκημα, τὸ ὁποῖον βλέπετε ἐκεῖ κάτω. Ὁ κύριος Δ' Οὐϊδενφέλδος ἐνδιεφέρετο πολὺ δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον καὶ ὅταν ἐπώλησε τὴν ἰδιοκτησίαν του, ἔθεσεν ὡς ὅρον, ὅπως ὁ Χριστόφορος ἐξακολουθῇ νὰ κατοικῇ αὐτὸ τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον, φαίνεται ν' ἀγαπᾷ πολὺ, διότι ὑφ' οἱανδήποτε συμφωνίαν, οὐδόλως θέλει νὰ τὸ ἐγκαταλείψῃ, καὶ οὕτω ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ ὑποφέρωμεν τὴν ἀηδῆ παρουσίαν του.

Ὁ Κ. Δὲ Τολουμόντης ἤκουε μετὰ προσοχῆς τὰς πληροφορίας ταύτας τοῦ νέου κόμητος, ὅτε θόρυβος βημάτων ἠκούσθη ὄπισθεν αὐτῶν.

Στραφέντες, εὑρέθησαν ἐνώπιον νέου φέροντος ἐνδυμασίαν κυνηγετικὴν καὶ κρατοῦντος διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὸν πίλον αὐτοῦ

Ἡ Ματθίλδη βλέπουσα ὅτι οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς δὲν ἔσπευδον νὰ παρουσιάσωσιν εἰς τὸν Ἱππότην τὸν νεωστὶ ἐλθόντα, ἀπετόλμησε νὰ εἴπῃ μετὰ παλλούσης φωνῆς: Ὁ κύριος Στέφανος Φανούλης περὶ τοῦ ὁποίου ὁ πατήρ, μου σᾶς ὡμίλησε κατὰ τὸ γεῦμα:

Ἐν ταύτῃ τῇ στιγμῇ ὁ περιηγητὴς ἤρχισε νὰ ἐξετάζῃ τὸν νέον μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος, καὶ, πρὸς μεγίστην ἔκπληξιν ἁπάντων, ἐφάνη καταληφθεὶς ὑπὸ ζωηρᾶς συγκινήσεως.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΟΙ ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Γ. ΒΟΝΤΖΙΔΟΥ.

Ἡ Αἴγυπτος εἶχεν ἤδη ἐξ ἀνιμνημονεύτων χρόνων πολλὰς πόλεις καὶ χώρα. Ἐπιστῆμαι, τέχναι, καὶ δημόσια ἔργα ἐθεραπεύοντο ἐνταῦθα, καὶ διὰ τοῦτο ἡ χώρα τοῦ Νείλου θαυμάζεται ὡς ἡ μυστηριώδης κοιτὶς ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ· ἀλλ' ὁ εἰς γένη καταρτισμὸς ἐκώλυε τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν καὶ διάπλασιν. Τὸ πᾶν ἔκειτο ἐν τῇ λατρείᾳ σκοτεινῆς θρησκείας καὶ ἰσχυρᾶς ἱεραρχίας, ἡ ὁποία κατεῖχε τὸν λαὸν ἐν φόβῳ καὶ δεισιδαιμονίᾳ. Ἡ διδασκαλία ὅτι μετὰ θάνατον τοῦ ἀνθρώπου ἡ ψυχὴ μόνον τότε εἰς αἰώνιον ἀνάπαυσιν εὑρίσκεται, ὅταν τὸ σῶμα διατηρηθῇ, εἰσήγαγε τὸ ἰδιαίτερον ἔθιμον τοῦ νὰ βαλσαμόνωσι τὰ σώματα τῶν νεκρῶν, ἵνα διατηρῶσιν αὐτὰ ὡς μουμείας, εἰς σηραγγοειδεῖς στοὰς καὶ δωμάτια νεκρικά. Ἕνεκα ταύτης τῆς δοξασίας, εἶχον οἱ ἱερεῖς μεγάλην ἰσχύν· οὗτοι εἶχον δηλ. ὡς δικασταὶ τῶν νεκρῶν τὴν ἰσχὺν τοῦ νὰ παραδίδωσιν εἰς τὴν σῆψιν τὸ σῶμα τοῦ κακοῦ, ὅπερ ἐπέφερε τὴν μετάβασιν τῆς ψυχῆς του εἰς σῶμα ζῴου. Ἡ θρησκεία τῶν Αἰγυπτίων ἦτο τὸ μὲν Ἡλιολατρεία καὶ ἀπειρολατρεία, τὸ δὲ ἀνεφέρετο εἰς τὸν Νεῖλον καὶ τὴν φύσιν τῆς χώρας· οἱ ὑπέρτατοι αὐτῶν θεοὶ ἔφερον τὸ ὄνομα Ὀσιρις, Σέραπις, Ἴσις καὶ ἄλλα. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων τῶν θεοτήτων καὶ τὰ εἰς αὐτὰς ἀνήκοντα ζῶα ἐσέβοντο, καὶ οὕτως ἐξετράπη ἡ αἰγυπτιακὴ θεολατρεία βαθμηδὸν εἰς τὴν βδελυρὰν ζωολατρείαν. Οὐ μόνον ὁ ταῦρος Ἄπις, ὅστις ὡς σύμβολον τοῦ Ἡλίου πάντοτε ἱερὸς ἐνομίζετο, ἀλλὰ καὶ βόες, αἴλουροι, σπιζίαι, κύνες καὶ κροκόδειλοι ἀπήλαυσαν θείας τιμῆς.

Αὕτη ἡ διαφθορὰ ἐφάνη καὶ ἐπὶ τῆς τέχνης. Ἐν ᾧ κατ' ἀρχὰς τὰ εἴδωλα τῶν θεῶν ἂν καὶ εἰς φοβερὸν καὶ τραχὺ σχῆμα, ὅμως εἰς σχῆμα ἀνθρώπου παρίσταντο, βραδύτερον φαίνονται ὅτι παρίσταντο μὲ κεφαλὰς ζώων, καὶ ἄλλοτε ὅλως εἰς σχῆμα ζώων. Ὅσον μεγαλοπρεπῆ ἔργα οἱ Αἰγύπτιοι εἰς τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν ἐξετέλεσαν καὶ ὅσον πολλὴν δεξιότητα καὶ τέχνην εἰς τὴν ἀγαλματοποιΐαν ἔδειξαν, τόσον μικροῦ λόγου ἄξια εἶναι τὰ ἔργα των εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν φιλολογίαν· καὶ αὐτὸ τὸ ὀλίγον, τὸ ὁποῖον οὗτοι διὰ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν φιλολογίαν εἰργάζοντο, ἐγίνετο διὰ τῆς μυστικῆς εἰκονικῆς γραφῆς, ὀνομαζομένης ἱερογλυφικῆς, τὴν ὁποίαν μόνοι οἱ ἱερεῖς ἐνόουν, καὶ ἀπὸ τοῦ λαοῦ ἀπέκρυπτον. Τούτων τῶν ἱερογλύφων ὑπάρχουσι τρία εἴδη, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἀπαντᾶται ἐπὶ γραφικῶν κυλίνδρων τοὺς ὁποίους οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τοῦ φυτοῦ παπύρου κατεσκεύαζον, τὸ δὲ ἐπὶ τῶν ὀβελίσκων, πυραμίδων μὲ τέσσαρας κρηπίδας ἀπὸ ἑνὸς μόνου γρανιτολίθου κατεσκευασμένων, αἱ ὁποῖαι ἵσταντο εἰς τὰ προπύλαια τοῦ ναοῦ.

Ἤδη ἐπὶ Ῥωμαίων ἡ Αἴγυπτος ὑπῆρξεν ἡ χώρα τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς περιεργείας καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἔμεινε τοιαύτη. Μαρτύριον τούτων εἶναι οἱ πέντε ὀβελίσκοι καὶ τὰ πολυάριθμα πλαστικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἀκόμη τώρα εὑρίσκονται ἐν Ῥώμῃ ὡς καὶ μέγα πλῆθος μουμιῶν, ἀρχαίων σκευῶν, κοσμημάτων κυλίνδρων παπύρου καὶ λοιπῶν, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς ὅλα τὰ Εὐρωπαϊκὰ μουσεῖα. Ἀλλ' ὅσον θαυμάζει τις τὴν καρτερίαν καὶ δεξιότητα τῶν Αἰγυπτίων, τόσον παρατηρεῖ τὴν ἔλλειψιν ἐλευθερωτέρας ἀναπτύξεως καὶ ποιητικῆς ἐργασίας. Ἡ κατάρα τῆς φυλετικῆς ἀνάγκης ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὅλου βίου, καὶ ἡ δεισιδαιμονία καὶ θρησκευτικὴ πίεσις ἔδιδεν εἰς τὴν οὐσίαν σκοτεινὸν χρωματισμὸν καὶ ἐτάραττε πᾶσαν εὐφροσύνην καὶ ἡδονὴν τοῦ βίου.

Κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Δέλτα, ἐκεῖ, ὅπου τὸ ῥεῦμα τοῦ Νείλου διασχίζεται εἰς πλειοτέρους βραχίονας, ὑπῆρχεν ἀρχαία τις πολιτεία, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ἦτο ἡ πόλις Μέμφις. Μετὰ τὸν Μῆνον, τὸν λεγόμενον θεμελιωτὴν τῆς πόλεως, ὁ Χέοψ καὶ Μοῖρις εἶναι τὰ γνωστότατα βασιλικὰ ὀνόματα· ὁ πρῶτος ὡς ἱδρυτὴς τῆς μεγίστης πυραμίδος, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς λέγουσιν, ἑκατὸν χιλιάδες ἀνθρώπων εἰργάζοντο τεσσαράκοντα ὅλα ἔτη· ὁ ἕτερος ἕνεκα τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθείσης καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ λαβούσης λίμνης, ἡ ὁποία ὡς ὅριον τῆς πλημμύρας τοῦ Νείλου φαίνεται ὅτι χρησιμεύει. Εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μοιριδος διηγοῦνται οἱ Αἰγύπτιοι, εἰσέβαλον ἀλλότριαι φυλαὶ ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ τῆς βορείου Ἀραβίας εἰς τὴν χώραν τοῦ Νείλου, κατεδούλωσαν τὸ Κράτος καὶ ἐδέσποσαν σκληρῶς καὶ βιαίως ἐπὶ τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο φόρου ὑποτελής. Περὶ τὰ πεντακόσια ἔτη διήρκεσεν αὕτη ἡ βιαία δεσποτεία τοῦ ποιμενικοῦ λαοῦ τῶν Ὑκσώς, ἕως οὗ τέλος τινὲς βασιλεῖς τῆς Ἄνω Αἰγύπτου (Θηβῶν) ἐπέτυχον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας.

Ἐντεῦθεν αἱ *ἑκατόμπυλοι* Θῆβαι ἦσαν ἡ ἡγεμονικὴ ἕδρα τῶν Φαραώ, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιφημότερος εἶναι Ῥαμσῆς ὁ μέγας, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων *Σέσωστρις* ὠνομάσθη. οὗτος κατέστησε τοὺς Αἰθίοπας φόρου ὑποτελεῖς καὶ προήλασε μετὰ τῆς στρατιᾶς του καὶ τοῦ πολεμικοῦ ἅρματος νικητὴς εἰς τὴν Συρίαν, Μικρασίαν καὶ Μεσοποταμίαν. Προσέτι ἐκόσμησε τὸ κράτος του διὰ βασιλικῶν παλατίων καὶ ναῶν τῶν ὁποίων τὴν ἀξίαν καὶ πολυτέλειαν ἤδη ἀκόμη ἀπὸ τῶν τεθραυσμένων στηλῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν ἐρειπίων, ἀγαλμάτων καὶ πλαστικῶν ἔργων δύναταί τις νὰ γνωρίσῃ. Ἀλλ' ἡ δύναμις τῶν Θηβῶν ἐπροχώρησε πολύ. Ὁ Ψαμμήτιχος ἐκ Σάϊος ἦλθεν εἰς τὴν Κάτω Αἴγυπτον μετ' ἐπικουρίας Ἰωνικῆς καὶ μετὰ Καρῶν μισθοφόρων ἵνα ἐξουσιάσῃ ὅλην τὴν χώραν· ἵνα ἐξασθενήσῃ τὴν ἱεροκρατίαν συνεμάχησε μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπεδέχθη Ἕλληνας μισθοφόρους καὶ ἀποίκους εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ὠργισμένοι διὰ τοῦτον τὸν νεωτερισμὸν ἦλθον ὑπὲρ τὰς 200000 Αἰγυπτίων ἐκ τῆς ἱερατικῆς καὶ πολεμικῆς τάξεως εἰς τὴν Νουβίαν καὶ ἐθεμελίωσαν ἐκεῖ ἰδίαν πόλιν. Μεταξὺ τῶν τοῦ Ψαμμητίχου διαδόχων εἶναι ἰδίως ὁ Νεχὼ, ὁ συστήσας τὸ ναυτικὸν καὶ τὴν ναυτιλίαν τῶν Αἰγυπτίων, ὁ ὁποῖος διέταξε Φοίνικας ναύτας νὰ περιπλεύσωσι τὴν νότιον παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὸν πολεμικὸν Ἄμασιν νὰ ἴδωσι. Καὶ ὁ τελευταῖος ἠγάπα τὴν Ἑλληνικὴν διάπλασιν καὶ τὰ ἤθη καὶ προῆγε τὴν ἀποικίαν ἐμπόρων Ἑλλήνων, διὰ τῶν ὁποίων πλοῦτος, τρυφὴ καὶ φιλοτεχνία εἰσεχώρησαν εἰς τὴν Κάτω Αἴγυπτον, ὥστε ἡ Σάϊς ἠδύνατο νὰ ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν Μέμφιν κατὰ τὰ μεγαλοπρεπῆ ἔργα καὶ μνημεῖα. Ἀλλ' αἱ ἡμέραι τῆς λαμπρότητος ἦσαν ἠριθμημέναι. Μόλις ὁ Ἄμασις ἐκομίσθη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ναοῦ τῆς Σάϊδος πρὸς αἰώνιον ἀνάπαυσιν, καὶ ἐξεστράτευσεν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Καμβύσης κατὰ τῆς περιφήμου καὶ ἀρχαίας Αἰγύπτου. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμάσιος Ψαμμήνιτος ἡττήθη κατὰ τὴν αἱματηρὰν μάχην τοῦ Πηλουσίου καὶ ἀφῃρέθη τὸ βασίλειόν του ὑπὸ τῶν Περσῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ δύο ἤδη ἑκατονταετηρίδας ἦρχον τῆς Αἰγύπτου. Ἀλλ' ὁ Αἰγύπτιος λαὸς δὲν ἀνεμίχθη μετὰ τῶν νικητῶν· διετήρησε τὰ ἤθη του, τὰ καθεστῶτα καὶ τὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα, ὡς καὶ τὴν ἀποστροφήν του πρὸς πᾶν ξένον·

ΓΕΖΙΔ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ

ἢ

Σκηναὶ τοῦ Ἀραβικοῦ βίου κατὰ τὴν Γ'. ἑκατ. ἐν Ἱσπανίᾳ.

(Συνέχεια ἴδε φυλ. Δ'.)

Διὰ τῆς ἐξασκήσεως τῆς ὑπηρεσίας προσκτησάμενοι τιμὴν καὶ ἀγάπην, ἀπολαμβάνοντες τῶν δικαιωμάτων τοῦ εὐγενοῦς αὐτῶν γένους καὶ συμμεριζόμενοι τῆς ἀφθονίας τῶν ἀνακτόρων, ὡς μόνην εὐτυχίαν αὐτῶν ἐλογίζοντο τὴν πρόσκτησιν πολυαρίθμου οἰκογενείας. (1) Ὁ οὐρανὸς δὲν τοῖς παρεῖξε ταύτην τὴν εὐλογίαν. Ἤμην τὸ μόνον τέκνον ὅπερ ἡ μήτηρ μου Φατμὲ ἐγέννησεν εἰς τὸν πατέρα μου· ἡ σύζυγος δὲ τοῦ θείου μου ἀφῆκε μίαν θυγατέρα, ἣν δὲν ἐπρόφθασε νὰ θρέψῃ διὰ τοῦ γάλακτός της, καθότι ἀπέθανε κατὰ τὸν τοκετόν.

— Ἡ Ἀμυνὰ ἦτο νεωτέρα ἐμοῦ κατά τινα ἔτη· ἡ δὲ τροφός της, ἥτις εἶχε καταστῆ πραγματικὴ αὐτῆς μήτηρ, δὲν ἠμπόδιζεν αὐτὴν νὰ συμμετέχῃ τῶν παιγνιδίων τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας καὶ τὴν ἠγάπων ὡς μικρὰν ἀδελφήν, ἀσθενῆ κάλαμον, ἣν ἡ φύσις ἐνεπιστεύθη εἰς τὴν προστασίαν μου. Ταχέως ὅμως, ὅταν ἐπλησίαζεν ἡ νεανική μου ἡλικία, ἀπεχωρίσθημεν

(1) « Ὁ πλοῦτος καὶ τὰ τέκνα εἰσὶν οἱ στολισμοὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ζωῆς. » (Κοράνιον. Κεφ. ιθ. § 44.

καὶ ἐνῷ, ἐγὼ μὲν εἰσηρχόμην εἰς σχολὴν πρὸς ἀπόκτησιν ἁπασῶν τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων, ἃς ἄνθρωπος τῆς τάξεώς μου δὲν δύναται ν' ἀγνοῇ ἄνευ αἰσχύνης, ἐκείνη ἀπεσύρετο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός της, μακρὰν τῶν ἀνδρικῶν βλεμμάτων, ὅπως συνειθίσῃ εἰς τὸν περιορισμὸν, τὴν μοναξίαν καὶ τὴν ἐξάσκησιν τῶν οἰκιακῶν μερεμνῶν, ἅτινά εἰσι τὰ καθήκοντα μητρὸς καὶ συζύγου.

—Εἶχον διέλθει ἔτη τινὰ ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ σχολῇ τοῦ Φὲζ, ἔνθα οἱ νέοι Ἄραβες μετὰ τὴν κοινὴν ἐκμάθησιν τοῦ Μεδρεζὰχ ἐπιδίδονται εἰς τὰς εἰδικὰς μελέτας, καὶ ἐνῷ εἶχον μάθει ν' ἀναγινώσκω ἐν τῇ ἰδίᾳ των γλώσσῃ τοὺς θείους *Ἀφλατοὺν* καὶ *Ἀριστατλὶς* (1) καὶ εἶχον προσκτήσει τὴν ἐπιστήμην τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν προγόνων ἡμῶν, οἱ γονεῖς μου ὥρισαν τὴν θέσιν ἣν ὤφειλον νὰ καθέξω ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Μ' ὅλα τὰ δάκρυα τῆς μητρός μου, ἥτις ἐσπαράσσετο βλέπουσά με παραδιδόμενον εἰς τὰς τύχας τοῦ πολέμου, μ' ἐκάλεσαν εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν ὅπλων· τοῦτο δ' ὑπῆρξε τὸ ἐπάγγελμα τῶν προπατόρων μου, ὅπερ κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ πατρός μου ὤφειλον νὰ ἐναγκαλισθῶσι πάντες οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν. Κατετάχθην λοιπὸν εἰς τὴν Ἀραβικὴν φρουρὰν τοῦ Ἐμίρου, καὶ ἐπειδὴ ἠγάπων τοὺς ἵππους, τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἀγῶνας, ταχέως ἐν τῷ θορύβῳ τῶν στρατιωτικῶν διασκεδάσεων ἐλησμόνησα τὰς γλυκείας ἀναμνήσεις τῶν παιδικῶν μου χρόνων καὶ τὰς φιλοπόνους ἀγρυπνίας τῆς ἐφηβικῆς μου ἡλικίας.

—Καθ' ἣν ἐποχὴν κατετασσόμην εἰς τὸν ἐκλεκτὸν στρατὸν, τὸν μόνον ὅστις διέμεινε διαρκῶς εἰς τὸ Φὲζ, ὡς ἡ Βερβερικὴ φρουρὰ ἐν Κορδόβῃ, αἱ νομαδικαὶ φυλαὶ τῶν ὀρέων Δάρεν ἐξαρθεῖσαι ὑπὸ τῶν διδασκαλιῶν ἀπαταιῶνος τινὸς, ἣν ἐξέλαβον ὡς νέον ἀπεσταλμένον ἐκ θεοῦ, ἠρνήθησαν τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου εἰς τὸν Ἐμίρην. Γινώσκεις υἱὲ τοῦ Ἄλ-Μανσοὺρ, τὴν ἱστορίαν τῆς ἀσεβοῦς ταύτης ἐπαναστάσεως, ἣν ὁ βραχίων σου κατέβαλε· γινώσκεις, ὅτι αἱ ἀποστάτιδες φυλαὶ λησμονήσασαι σὺν τῇ πίστει καὶ τὴν ὀφειλομένην ὑπακοὴν τῷ ἀρχηγῷ τῶν πιστῶν, ἐξήγειραν προσέτι κατὰ τῶν Σαρακηνῶν (2) καὶ τῶν τέκνων τῆς Ὑεμένης καὶ τῆς Συρίας πάντας τοὺς Εὐρωπαίους, ὧν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐνίκησαν τοὺς ἐκείνων. Οἱ ἀποστάται ἦσαν πολυάριθμοι καὶ κατεῖχον τὰ ὄρη, τὰς πεδιάδας καὶ τὰ παράλια, ἐνῷ ἡμεῖς ἀδύνατοι ἐκατοικοῦμεν τὸ ἐσωτερικὸν τῶν πόλεων. Ταχέως ἅπαν τὸ ἔθνος ὑπὸ τῆς ἐπιῤῥοίας τοῦ μαύρου αἵματος ἐξαναστὰν καθ' ἡμῶν, διεκήρυξεν πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀραβικοῦ! Κεκλεισμένοι οὕτως ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν ἡμῶν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ συνάξωμεν τοὺς καρποὺς τοὺς ὁποίους ἐσπείραμεν, οἱ ἀγροὶ ἡμῶν κατεστράφησαν ὡς ὑπὸ κατάρας τοῦ οὐρανοῦ, αἱ οἰκίαι ἡμῶν ἐπυρπολήθησαν, οἱ ὑπηρέται ἡμῶν ἐσφάγησαν καὶ τελευταῖον ἡ πόλις, τὸ ἔσχατον ἡμῶν καταφύγιον, ἐπλημμύρωθη ὑπὸ πλήθους μεμεθυσμένου ὑρ' αἵματος καὶ λεηλασίας!

—Δὲν θὰ λυπήσω τὴν ψυχήν σου, διηγούμενος τὰ δεινὰ ἅτινα ὑπέστημεν κατὰ τὴν διαρκῆ πολιορκίαν, καὶ πολὺ περισσότερον θ' ἀποφύγω νὰ σοὶ ζωγραφίσω τὴν φρίκην τῆς ἀποφράδος ἐκείνης νυκτὸς, καθ' ἣν οἱ προδόται ἀνοίξαντες δίοδον πρὸς τοὺς ἀδελφούς των, εἰσήλασαν εἰς τὸ κέντρον τῆς κατατεμπληγωμένης πόλεως, ὀρυόμενοι ὡς ἄγρια θηρία καὶ φέροντες εἰς μὲν τὴν μίαν χεῖρα μάχαιραν πέλεκυν δ' εἰς τὴν ἑτέραν! Ἡ πιστὴ ἀραβικὴ φρουρὰ, καίτοι πᾶσα ἐλπὶς εἶχεν ἐκλείψει, ἐκάλυψε διὰ τῶν πτωμάτων της τὰς βαθμίδας τῶν ἀνακτόρων, ἄτινα ὁ ἀνδρεῖος καὶ ὑπερήφανος ἐμίρης μετὰ τῆς τελευταίας πνοῆς του παρέδωκεν εἰς τοὺς ἐπαναστάτας. Ὁ πατήρ μου καὶ ὁ θεῖος μου ἔπεσαν ἀμφότεροι ἐν τῇ πρώτῃ τάξει, ἀφοῦ ἔθραυσαν τὰ ξίφη των ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν κρανίων! Ἐγὼ αὐτὸς ἔπεσα πλησίον των πλέων ἐν τῷ αἵματί μου· καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου, οἵτινες ἐφαίνοντο κλεισθέντες διὰ παντὸς ὑπὸ τοῦ θανάτου, δὲν εἶδον τοὐλάχιστον τὸν ἄγριον καὶ αἱματηρὸν θρίαμβον τῶν τίγρεων τῆς Ἀφρικῆς.

—Ὅταν ἐπανέλαβον τὰς αἰσθήσεις μου..... Ὤ! ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν λαμπρὰν ὀπτασίαν ἥτις ἐθάμβωσε τοὺς ὀφθαλμούς μου! Ἐκείμην ἐπὶ ἐλαφρᾶς στρωμνῆς κρεμαμένης ἀπὸ τῶν κλάδων πλατάνου τινος, οὗτινος τὸ πυκνὸν φύλλωμα, ἐλαφρῶς ὑπὸ τῆς αὔρας ταραττόμενον, ἄφινε ἐκ διαλειμμάτων νὰ εἰσδύωσιν ἡλιακαί τινες ἀκτῖνες. Ἐκ δεξιῶν μὲν ἐκάθητο ἡ μήτηρ μου, σφίγγουσα τὴν χεῖρα μου ἐντὸς τῶν ἰδικῶν της, ἐξ ἀριστερῶν δὲ νέα τις μὲ μέλανας ὀφθαλμοὺς ἵστατο ὀρθία καὶ στηριζομένη ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου, ἐκίνει πρὸ τοῦ προσώπου μου ῥιπίδιον πτερωτόν. Τὸ αἰφνίδιον ἐκεῖνο φῶς, οἱ πράσινοι κλάδοι οἵτινες μὲ κάλυπτον διὰ τῆς σκιᾶς των, αἱ δύο γυναῖκες ἐκεῖναι αἵτινες μὲ περιεκύκλουν καὶ ἐξ ὧν, ἡ μὲν εἶχε πρώτη λάβει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἅπασαν τὴν τρυφερότητά μου, ἡ δὲ μοὶ ἐφαίνετο ὡς μία *οὐρὶ* τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐν γένει τὰ περιξ, ἐῤῥίψαν τὴν ψυχήν μου εἰς ἔκστασιν. Ἐνόμισα ὅτι ὁ ἄγγελος *Ἀζραὲλ*, ὁ ἄγγελος τοῦ θανάτου, εἶχεν ἀπαλείψει τ' ὄνομά μου ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς καὶ ὅτι εἶχον φθάσει διὰ πραγματικοῦ ἅλματος εἰς τὴν πανευδαίμονα κατοικίαν, ἣν ὁ Ἄλλαχ ἔχει ἀνοικτὴν διὰ τοὺς θνήσκοντας ὑπὲρ τῆς πίστεως. Προσηλώσας τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐπὶ τῆς οὐρανίου ἐκείνης καλλονῆς καὶ ἰδὼν ἀμέσως λάμπον ἐπὶ τῶν χειλέων της τὸ μειδίαμα τῆς χαρᾶς, ἐνόμισα ὅτι ἀνεύρισκον εἰς τὰ χαρακτηριστικά της ὁμοιότητά τινα συγκεχυμένην πρὸς τὸ ἀντικείμενον παρελθόντος ἔρωτος. Ἦτο τὸ μειδίαμα, ἦτο τὸ βλέμμα τῆς νέας συντρόφου τῶν παιδικῶν μου χρόνων· πλὴν ἀλλὰ πάντοτε κατεχόμενος ὑπὸ τῆς ἰδίας παραφροσύνης, ἐφανταζόμην ὅτι ὁ ἐκ τῶν ἀγγέλων τοῦ Ἄλλαχ, ὅστις ἐγένετο ὑπηρέτης μου καὶ τῷ ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ φροντὶς τῶν ἡδονῶν μου ἐν τῇ οἰκείῳ κατοικίᾳ, ἠθέλησε ν' ἀναμίξῃ γλυκεῖάν τινα ἀνάμνησιν τῆς γῆς ἐν τῇ οὐρανίῳ εὐδαιμονίᾳ.

—Ἤμην εἰσέτι ἐν τοῖς ζῶσι. Μετὰ τὴν σύλησιν τῶν ἀνακτόρων, ἡ μήτηρ μου ἐλθοῦσα ἐν καιρῷ νυκτὸς μετ' ἄλλων συζύγων καὶ μητέρων, ὅπως ἐκφέρῃ τὰ πτώματα τοῦ συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ της, καὶ ἐνῷ εἶχε προσκολλήσει τὰ χείλη της ἐπὶ τῶν ἰδικῶν μου, αἰσθανθεῖσα ὅτι εἰσέτι ἀνέπνεον, μ' ἐπέθεσεν ἐπὶ τῶν ὤμων πιστοῦ τινος ὑπηρέτου, ὅστις μ' ἔφερεν μακρὰν τοῦ τόπου ἐκείνου τῆς καταστροφῆς ἐπειδὴ ὅμως αἱ οἰκίαι ἡμῶν εἶχον καταστραφῆ, μ' ἔφεραν ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ὡς νεκρὸν εἰς ταφὴν ὁδηγούμενον. Ἐν τούτοις ἡ πτωχὴ χήρα δὲν ἐλησμόνησε τὴν δυστυχῆ ὀρφανήν· ἀλλ' ἀπέσπασεν ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς καπνιζούσης οἰκίας της τὴν τεθλιμμένην Ἀμυνᾶ, ἥτις ὅπως φύγῃ τὴν βαρβαρότητα τῶν νικητῶν, κατέφυγεν εἰς ὑπόγειόν τι, καὶ οὕτω ἀμφότεραι μὲ συνώδευσαν ἔξω τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Μήτηρ ἡ μὲν καὶ ἐξαδέλφη ἡ ἑτέρα, εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ συνοδεύσωσι τὸν νεκρόν μου, φέρουσαι λευκὰ ἐνδύματα καὶ ἐπαναλαμβάνουσαι τὴν νεκρώσιμον εὐχήν. Οὕτω λοιπὸν διαφυγοῦσαι, χάρις θρησκευτικῷ τινι νόμῳ καὶ ἔθει ἀείποτε σεβασθέντι, τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων καταστροφέων τῆς πατρίδος μας, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀτζὰδ, ἔνθα ἔκειτο ὁ ὑπὸ τοῦ πατρός μου καλλιεργούμενος κῆπος καὶ ὁ ἀγροτικὸς ἡμῶν οἶκος.

(Ἕπεται συνέχεια.)

(1) Οὕτω ὀνομάζουσιν οἱ Ἄραβες τὸν Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλην.

(2) Λέξις Ἀραβικὴ ἀπαντομένη παρὰ πολλοῖς τῶν Βυζαντινῶν ἡμῶν συγγραφέων καὶ ἰσοδύναμ. ὡς νομίζομεν μετὰ τοῦ συγγραφέως, τῇ ἐν χρήσει σήμερον *Ἀνατολίτης*.

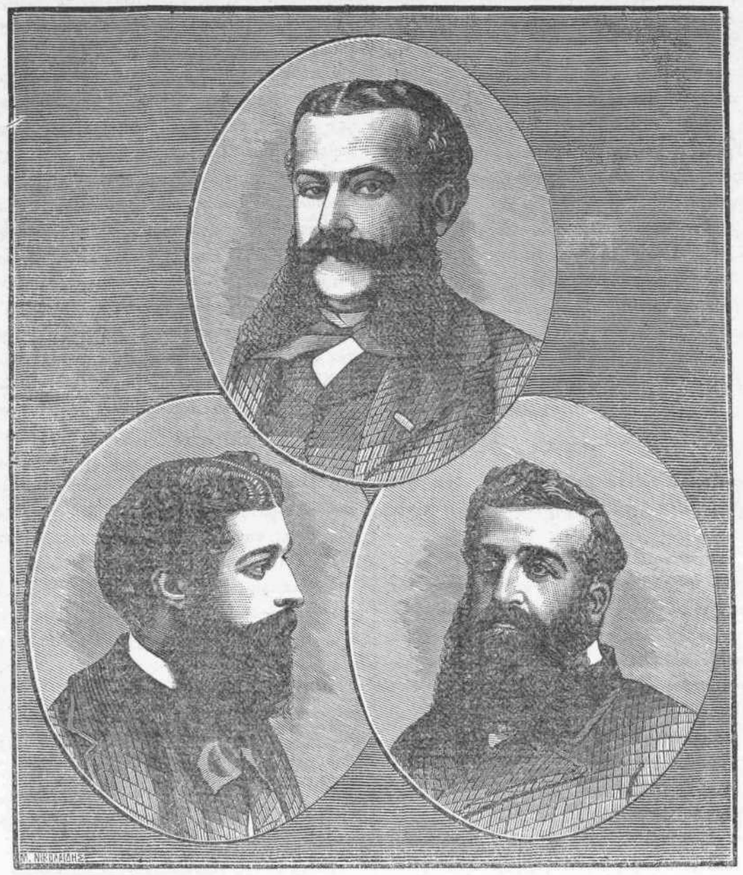

ΕΥΑΓΓΕΛΗΣ, ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ ΚΑΙ ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΒΑΛΤΑΤΖΗ.

Εἶχεν ἤδη κοπάσει ἡ καταιγὶς τοῦ 1821, ἡ Ἑλλὰς ἐκηρύχθη βασίλειον ἀνεξάρτητον, καὶ πρώτιστον μέλημα τῆς κατὰ καιρὸν κυβερνήσεως ἦτον ἡ ἐπούλωσις τῶν πληγῶν τοῦ πολέμου, τοῦθ' ὅπερ, χάρις εἰς τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν δραστηριότητα τοῦ Ἕλληνος, ἐν βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι, κατὰ μέγα μέρος κατωρθώθη. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν ἀρχαίων πόλεων ἐκτίσθησαν νέαι καὶ ἡ ἐρημωθεῖσα χώρα κατὰ μέγα μέρος ἐκαλλιεργήθη. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἤρκει. Τὸ κράτος εἶχεν ἀνάγκην ὁδῶν δι' ὧν νὰ μετακομίζῃ ὁ γεωργὸς εἰς τὰς πόλεις τὰ προϊόντα του, εἶχεν ἀνάγκην βιομηχανίας δι' ἧς οἱ κάτοικοι νὰ πορίζωνται εὐθυνώτερον τὰ χρειώδη, ὁ λαὸς εὑρίσκει ἐργασίαν καὶ τοῦ κράτους αὐξάνουσιν αἱ πρόσοδοι, εἶχεν ἀνάγκην μεγάλων Τραπεζῶν, ἐξ ὧν δανειζόμενος ὁ γεωργὸς ὁ ἔμπορος καὶ ὁ βιομήχανος ἐπὶ σμικρῷ τόκῳ, ἐπεκτείνῃ τὰς ἐργασίας του καὶ ζῇ ἀνεπώτερον.

Τὴν μεγίστην τούτων ἀνάγκην πάντες ἐγνώριζον· ἀλλ' ἦτο δυνατὸν οἱ ἐν τῷ βασιλείῳ Ἕλληνες μόνοι εἰς τόσον ὀλίγον χρονικὸν διάστημα νὰ κατορθώσωσι ταῦτα πάντα; ὡς ἐκ τούτου Ἔθνος καὶ Κυβέρνησις ἔστερον τὸ βλέμμα πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εὐπόρους ὁμογενεῖς τὴν συναρωγὴν αὐτῶν ἐπικαλούμενοι. Πρῶτοι δὲ δραμόντες εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος ἀναμφισβητήτως εἰσὶν οἱ φιλογενέστατοι ἀδελφοὶ Βαλτατζῆ, διὰ τῆς εἰκόνος τῶν ὁποίων κοσμοῦντες σήμερον τὸ περιοδικόν μας πεποίθαμεν ὅτι καὶ τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν εὐχαριστοῦμεν, καὶ Ἑθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἀπείρου ἐλάχιστον φόρον τελοῦμεν. Τοῦτ' αὐτὸ δὲ, ὡς τὸ καθῆκον μᾶς ἐπιτάττει, σκοπεύομεν νὰ πράξωμεν καὶ διὰ πάντα ἄλλον ἄνδρα, τὸν, ὡς αὐτοὶ, διανοητικῶς ἢ ὑλικῶς εὐεργετοῦντα τὴν προσφιλεστάτην ἡμῶν Πατρίδα.

Τέκνα τοῦ ἀειμνήστου μεγάλου Πολίτου τῆς Σμύρνης Δημητρίου Βαλτατζῆ, τοῦ διανύσαντος τὸν βίον ἐν ἀγαθοεργίαις καὶ ἀνεκτιμήτοις πρὸς τὰ ἱερὰ ἡμῶν καταστήματα ἐκδουλεύσεσιν, ἐκληρονόμησαν σὺν τῷ ὀνόματι καὶ τὰς ἀρετὰς ἐκείνου, τὴν φιλογένειαν δηλαδὴ τὸν πρὸς τὰ δημόσια ἡμῶν καθιδρύματα ζῆλον καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἥτις μετὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν εἶπεν, *ἐστὶν ἡ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή*. Καὶ μάρτυρες τούτου αἱ πρὸς τὰ φιλανθρωπικὰ τῆς πόλεως ἡμῶν καταστήματα προσφοραὶ, αἱ πρὸς διαφόρους ἀναξιοπαθοῦντας λογίους συνδρομαὶ, καὶ αἱ ἐν κρυπτῷ κατὰ τὸ ἱερὸν λόγιον *μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά* βοήθειαι πρὸς πλείστας ὅσας οἰκογενείας ἐν Σμύρνῃ καὶ Κωνσταντινουπόλει εὐπορούσας μὲν πρότερον, ἕνεκα

δὲ τῶν περιστάσεων, πενομένας σήμερον, καὶ μὴ ἐχούσας ἄλλο καταφύγιον ἢ τὰς φιλανθρώπους καρδίας τῶν ἀδελφῶν Βαλτατζῆ.

Καὶ εἰς τὴν ὑλικὴν δὲ ἀνάπτυξιν τῆς Πατρίδος οὐκ ὀλίγον συνέβαλλον, ὡς προείπομεν. Πλεῖσται ὅσαι μετοχικαὶ ἑταιρεῖαι ἐν Ἑλλάδι, ἱδρυτὰς ἔχουσι τοὺς ἀδελφοὺς Βαλτατζῆ, ἐν αἷς καὶ ἡ Πιστωτικὴ Τράπεζα, ἡ νεωστὶ ἀγοράσασα τὸν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ σιδηρόδρομον καὶ πλείστας ἄλλας ὠφελείας τῇ Ἑλλάδι ὑπισχνουμένη.

Εἴθε καὶ οἱ ἄλλοι εὔποροι ὁμογενεῖς, τοὺς ἀδελφοὺς τούτους μιμούμενοι, συμβάλλωσι τὰ καθ' ἑαυτοὺς εἰς τὴν ὑλικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἔθνους καὶ ὀνομασθῶσι μίαν ἡμέραν *καύχημα καὶ εὐεργέται αὐτοῦ*.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΑΘΙΓΓΑΝΩΝ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Πολλὰ χειρινὰ, ὄρνιθες καὶ κρέατα ἀπήρτιζον τὸ γεῦμα πολὺ προσφιλέστερα αὐτοῖς βεβαίως ἢ τὰ περιφημότερα προϊόντα τῆς μαγειρικῆς τέχνης.

Ἐνῷ ὁ Ἐρρῖκος ἐκπεπληγμένος περιέφερε τοὺς ὀφθαλμούς του ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, σεβάσμιος λευκοπώγων γέρων πλησιάσας, τὸν ἐχαιρέτισεν διὰ τρόπου οἰκειοτάτου. Ἦτο ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθιγγάνων, ὅστις καί τοι οὐδὲν χαρακτηριστικὸν ἰδιαίτερον εἶχεν καὶ κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν πολὺ ὀλίγον διέφερε τῶν ὑπηκόων του, ἐνέπνεε εἶδος τι ἀξιοπρεπείας καὶ σεβασμοῦ.

Μετὰ πολλοὺς καὶ ἀμοιβαίους περιποιητικοὺς λόγους, κατὰ τοσοῦτον μάλιστα κολακευτικοὺς διὰ τὴν Αὐτοῦ Ἀθιγγανικὴν Μεγαλειότητα, καθ' ὅσον δὲν ἦτο εἰθισμένος ν' ἀκούῃ τοιούτους, ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ ἑτοιμάσωσι τὴν τράπεζαν ἐφ' ἧς ἔθεσαν ἐκλεκτά τινα φαγητά. Ἀναμφιβόλως, Κύριε, εἶπε πρὸς τὸν Ἐρρῖκον, εἴδατε καὶ ἄλλοτε ὑπηκόους μου, διότι πανταχοῦ *τριγυρνοῦν*, ἀλλὰ ποτὲ, πιστεύω τοσούτους συνηθροισμένους καὶ θὰ ἐκπλαγῆτε πολὺ περισσότερον ὅταν μάθητε ὅτι οὐδεὶς λαὸς ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου κυβερνᾶται καλλίτερον τῶν Ἀθιγγάνων.

—Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι ἡγεμὼν αὐτῶν καὶ ποτὲ ἴσως μονάρχης δὲν ἀπέκτησεν ὑπηκόους τοσοῦτον εὐπειθεῖς καὶ πιστούς. Ἀγνοῶ ὁποίας ἀρετὰς οὗτοι μοὶ ἀποδίδουσιν, ἀλλὰ καυχῶμαι, ὅτι πάντοτε ἡ μόνη σκέψις ὑπῆρξε νὰ καταστήσω αὐτοὺς εὐτυχεῖς. Καὶ πῶς δύναμαι νὰ μὴ ἀγαπῶ τοὺς καλοὺς τούτους ἀνθρώπους, οἵτινες διατρέχουσι τὴν οἰκουμένην καὶ ζῶσι καὶ ἀναπνέουσι διὰ νὰ διαθρέψωσι τὸν βασιλέα των; Γινώσκουσιν ὅμως τὰς φροντίδας καὶ τὰ αἰσθήματά μου καὶ μόνη ἡ τρυφερότης ἣν αἰσθάνομαι δι' αὐτοὺς μὲ βεβαιοῖ περὶ τῆς ἰδικῆς των.

—Πρὸ χιλίων ἢ δύο χιλιάδων ἐτῶν *περίπου*, ἐξηκολούθησεν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθιγγάνων, δὲν δύναμαι νὰ σᾶς ὁρίσω ἀκριβῶς τὴν ἐποχήν, διότι δὲν ἔμαθον οὔτε ν' ἀναγινώσκω οὔτε νὰ γράφω, τέλος πρὸ πολλῶν χρόνων, ἐγένετο ἐπανάστασίς τις μεταξὺ τῶν Ἀθιγγάνων, οἵτινες τότε εἶχον διαφόρους μικροὺς ἡγεμόνας. Οἱ ἡγεμόνες οὗτοι ὑπὸ φθόνου κινούμενοι ἐπολέμουν μεταξύ των, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ὅστις ἦτο τότε, τοὺς κατέστρεψεν καὶ ἔφερεν ἀπόλυτον ἰσότητα μεταξὺ ὅλων τῶν ὑπηκόων του. Ἔκτοτε πάντες εἴμεθα εὐτυχεῖς καὶ οὐδεὶς οὔτε ἐποφθαλμιᾶ οὔτε φθονεῖ τὴν βασιλείαν ἥτις εἶναι τὸ κοπιαστικότερον ὑπούργημα τοῦ κράτους. Δὲν ὑπάρχει κοπιαστικότερον τοῦ νὰ ᾖναι τις ὑποχρεωμένος νὰ δικάζῃ ἀδιακόπως καὶ χιλίας φορὰς ἐφθόνησα τὴν τύχην τοῦ τελευταίου ὑπηκόου μου, μάλιστα ὅταν ὡς ἐκ τῆς θέσεώς μου εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ τιμωρήσω ἢ τὸν συγγενῆ μου ἢ τὸν φίλον μου.

—Ἐκτὸς τούτου, ἐξηκολούθησεν ὁ βασιλεὺς, μολονότι ἀποφεύγομεν τὰς θανατικὰς ποινὰς, αἱ ποιναὶ τὰς ὁποίας ἐπιβάλλομεν δὲν εἶναι ὀλιγότερον αὐστηραὶ καὶ ἔχουσι βάσιν τὴν καταισχύνην· ὅταν Ἀθίγγανός τις καὶ ἅπαξ στιγματισθῇ μόνον, δὲν τολμᾶ νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ πολὺ ὀλίγους ἐγνώρισα τοὺς ὁποίους ἐχρειάσθη νὰ τιμωρήσωμεν δίς...

Οὕτως ὡμίλει ἔτι, ἡ Ἀ. Μεγαλειότης, ὅτε αἰφνίδιος θόρυβος ἠκούσθη ἐν τῷ χορτοβολῶνι. Αἱ θωπεῖαι τῶν Ἀθιγγάνων καὶ τῶν Ἀθιγγανίδων βαθμηδὸν κατέπεισαν τὸν Πατρίκιον οὐ μόνον ν' ἀφήσῃ τοὺς φόβους του, ἀλλὰ καὶ μέρος νὰ λάβῃ εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν καὶ νὰ τιμήσῃ τὸν οἶνον πέραν τοῦ δέοντος.

Νέα τις Ἀθιγγανὶς, ἀξιοπαρατήρητος μᾶλλον διὰ τὴν εὐφυΐαν ἢ ὡραιότητά της, εἶχεν ὁδηγήσει τὸν παιδαγωγὸν εἰς παράμερον τόπον διὰ νὰ τῷ *εἰπῇ τὴν μοῖραν του*. Εἴτε δὲ διότι ἡ κεφαλὴ τοῦ Πατρικίου εἶχε σκοτισθῆ ὑπὸ τοῦ οἴνου ἢ ἡ Ἀθιγγανὶς ἐθέλχθη ὑπὸ τῆς εὐγενοῦς σοβαρότητος τοῦ ἀτόμου, ἐλησμόνησε πρὸς στιγμὴν τὴν συνήθη εὐσχημοσύνην τοῦ φύλου της, καὶ ὁ σύζυγος αὐτῆς ὅστις παρεμόνευεν, συνέλαβε τοὺς ἐραστὰς εἰς τὴν ἀμφιβολωτέραν θέσιν.

Ὁ Πατρίκιος πρὸς μεγάλην ἔκπληξιν τοῦ κυρίου του, ὡδηγήθη σκανδαλωδῶς ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ ἕνεκα τοῦ αἴσχους του, μόλις ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ἀσυναρτήτους τινὰς λέξεις πρὸς ὑπεράσπισίν του.

—Βλέπετε, Κύριε, εἶπε στραφεὶς ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ἐρρῖκον, περὶ τίνος πρόκειται. Ὁποίας ποινῆς ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ἄξιος;

—Πολὺ λυποῦμαι διὰ τὸ συμβὰν τοῦτο, ἀπήντησεν ὁ Ἐρρῖκος, καὶ νομίζω δίκαιον νὰ καταδικασθῇ ὁ ἔνοχος νὰ ἱκανοποιήσῃ, καθ' ὅσον δύναται, τὸν σύζυγον διὰ τὴν γενομένην αὐτῷ προσβολήν.

Ταῦτα εἰπὼν, εἵλκυσε χρυσοῦν νόμισμα ἐκ τοῦ θυλακίου του καὶ τὸ προσέφερεν τῷ Ἀθιγγάνῳ, βεβαιῶν αὐτὸν ὅτι ὁ Πατρίκιος ἦτο πτωχὸς καὶ δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ περισσότερα.

Ὁ σύζυγος ἀπῄτει ἀδυσωπήτως πέντε τοιαῦτα· πλὴν ἡ ποσότης διὰ συμβιβασμοῦ κατήντησεν εἰς δύο καὶ θὰ ἐπληρώνετο ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου, ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ ὅτι θὰ ἐσυγχωρεῖτο ἡ σύζυγος, ὅτε ἡ Ἀ. περιπλανωμένη Μεγαλειότης τοῦ ἐκράτησε τὴν χεῖρα.

—Πῶς συνέπεσε ν' ἀνακαλύψῃς τοὺς ἐνόχους; ἠρώτησε τὸν μάρτυρα.

—Ὁ σύζυγός της, ἀπήντησεν οὗτος, μ' ἐπαρεκάλεσε νὰ παραφυλάττω αὐτὴν, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἤρχισε νὰ συνομιλῇ μετὰ τοῦ ξένου, καὶ τὴν παρεφύλαξα μέχρις ὅτου.....

—Καὶ ὁ σύζυγός της σ' ἐσυνώδευεν ἄχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς;

—Μάλισπα!

—Πολὺ λυποῦμαι, ἀνέκραξε τότε ὁ βασιλεὺς στραφεὶς πρὸς τὸν περίτρομον σύζυγον, ὅτι εὑρέθη εἷς Ἀθίγγανος τόσον ἄτιμος, ὥστε ἐτόλμησε νὰ πωλήσῃ τὴν τιμὴν τῆς συζύγου του! Ἂν ἠγάπας αὐτὴν ἠδύνασο νὰ προλάβῃς τὸ σφάλμα της, τὸ ὁποῖον προσεπάθησες νὰ δημοσιεύσῃς. Διατάττω λοιπὸν, ἀντὶ τοῦ νὰ σοὶ δοθῶσι χρήματα νὰ τιμωρηθῇς διὰ τὸ κακούργημά σου. Σὲ καταδικάζω, ἄτιμε, νὰ φέρῃς ἐπὶ κεφαλῆς κέρατα ἐπὶ ἕνα μῆνα τὰ ὁποῖα ἡ ἰδία σύζυγός σου νὰ σοὶ προσκολλᾷ ἐνώπιον ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους.

Τὴν ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως, ἀκούσας ὁ Ἐρρῖκος ἐμείνεν ἐκπεπληγμένος, οἱ δὲ Ἀθίγγανοι πάντες καὶ αὐτὸς ὁ παιδαγωγὸς, ὅστις μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἔτρεμε καὶ ὠδύρετο ἐχειροκρότησαν θριαμβευτικῶς.

—Χαίρω διὰ τὴν ἔκπληξίν σας, εἶπε τότε ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ἐρρῖκον· αὕτη πηγάζει ἐκ τῶν προλήψεων ἐξ ὧν εἶσθε προκατειλημμένοι κατὰ τοῦ λαοῦ μου. Ὁμολογήσατε, Κύριε, ὅτι μᾶς ἐνομίζατε ἅπαντας κλέπτας.

—Ὁμολογῶ, ἀπήντησεν, ὅτι ποτὲ δὲν μοὶ ὡμίλησαν ἐπαξίως τῶν Ἀθιγγάνων.

—Ἐν ὀλίγαις λέξεσιν, ἐπανέλαβεν ὁ βασιλεὺς θὰ σᾶς δείξω τὴν διαφορὰν ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν· ὁ λαός μου, εἶναι ἀληθὲς ὅτι κλέπτει, ἀλλὰ μόνον ὑμᾶς. Σεῖς ὅμως ληστεύετε πάντας σιωπηλῶς.

Ἐν τούτοις οἱ Ἀθίγγανοι, ἀκούσαντες τὴν ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως, ἐπεδόθησαν πάλιν εἰς τὰς διασκεδάσεις των καὶ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον χορεύσαντες, ἀπηύδησαν καὶ ἕκαστος ἤρχισε νὰ κατακλίνητε ἐπὶ τῶν χόρτων. Οἱ δὲ ὁδοιπόροι μας, ἐπειδὴ ἡ θύελλα εἶχε κατευνασθῆ, εὐχαριστήσαντες θερμῶς τὴν Ἀ. Μεγαλειότητα καὶ ἱππεύσαντες ἀνεχώρησαν, ἔχοντες τώρα καὶ ὁδηγὸν, ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπέμεινε νὰ τοῖς χορηγήσῃ.

Ἅμα ἀπεμακρύνθησαν ὀλίγα βήματα, φοβεῖσαι πλέον τὴν μάγισσαν, ἠρώτησε τὸν παιδαγωγὸν εὐθύμως γελῶν ὁ Ἐρρῖκος

—Ὦ! Ἀπὸ τώρα πλέον ὄχι, ἀπήντησεν ὑπούλως γελῶν ὁ Πατρίκιος, καὶ μαστίξαντες τοὺς ἵππους ἀνεχώρησαν δρομαίως.

(Κατὰ τὸ Ἀγγλικὸν τοῦ *Fielding*)

Π. Σ. Φ.

Μ' ΕΛΗΣΜΟΝΗΣΕΝ.

Τρισόλβιος διήνυον τὸ στάδιον τοῦ βίου,
περιπαθῶς ἐρώμενος ἀγγέλου ἐπιγείου,
καὶ ἦμην.... ἦμην ἔξαλλος, παράφορος ὁ τάλας,
ὅταν εἰς τὰς τρεμούσας μου τὴν ἔθλιβον ἀγκάλας,
καὶ ἤκουον ψελλίζοντα τὰς χεῖλη τὰ φαιδρά της,
Ὅρκους φιλίας τρυφερᾶς, φιλίας πιστοτάτης.
Ἀπάτης θῦμα στυγερᾶς, ὀνείρου τερψιθύμου,
αἰχμάλωτος νὰ συλληφθῇ ἀφέθη ἡ ψυχή μου,
χωρὶς ποσῶς νὰ φαντασθῇ, χωρὶς ποσῶς νὰ κρίνῃ,
ὅτι ἠδύνατο ποτὲ νὰ μ' ἀρνηθῇ ἐκείνη!

—

Εἰς οὐρανίους καὶ τερπνὰς ἐκστάσεις ἀνηρχόμην,
τὸ μέλι τῶν χειλέων της ὁπόταν ἐγευόμην,
καὶ ὅταν μὲ ἠτένιζε μὲ πλῆρες πόθου βλέμμα,
ἐσκίρτα εἰς τὰς φλέβας μου παράφορον τὸ αἷμα,
καὶ ὅμως ἦτον ὄρμα τῆς πλανου φαντασίας
ὁ Ἔρως της καὶ πρόδρομος ἀγρίας τρικυμίας,
καὶ τώρα τὴν καρδίαν μου τυρὸν λυσσώδης τύπτει,
μελαγχολίας σάβανον φρικώδες μὲ καλύπτει,
ὡς ἄνθος ἡ νεότης μου μαραίνεται καὶ φθίνει,
διότι μ' ἐλησμόνησεν ἡ ἄστατος ἐκείνη!

—

Δρόσος αὐγῆς ὁ Ἔρως της ἦτο καὶ διελύθη
καὶ εἰς ὀργὴν ἀμάλακτον καὶ μῖσος μετεβλήθη!
Τοὺς ὅρκους ἐλησμόνησε, τὰ δάκρυα ἐκεῖνα,
καὶ ἄφησε νὰ μαρανθοῦν τοῦ Ἔρωτος τὰ κρίνα!
Μαράνθητι καθὼς αὐτά, ταλαίπωρος ζωή μου,
παρὰ νὰ καταρλέγεσαι, ὡς ἄμμος τῆς ἐρήμου.

. . . . . .

Μάτην ὀλιμώζει γοερῶς τὸ φθισικόν μου στῆθος,
εἶν' ἡ καρδία της σκληρὰ, ἀναίσθητος, ὡς λίθος....
Ἐν ᾧ θερίζει φλογερὰ τὰ σπλάγχνα μου ἀδύνη,
χλευάζει τὴν ὀδύνην μου ἡ ἄσπλαγχνος ἐκείνη.

Ε. Σ.

ΑΠΕΘΑΝΕΝ.

(Μετάφρασις)

ὑπὸ Δ. Παπαρρηγοπούλου.

Ἀπέθανε.... διὰ παντὸς ἐσίγησεν ἐκείνη.
Εἷς λίθος καὶ νεότητα καὶ καλλονὴν καλύπτει.
Καθὼς τὸ φύλλον ὠχριᾷ καθὼς τὸ φύλλον φθίνει
Καὶ ἐπὶ τέλους πίπτει!

—

Ἐσβέσθη ὑπερήφανος, καρτερικὴ, ἀνδρεία,
Καὶ ἡ κυπάρισσος ἐιγᾷ ἐκεῖ ἐν τῇ σκοτίᾳ.
Τῆς κυπαρίσσου ὁ κορμὸς δακρύει αἰφνιδίως,
Ἐν μνήμα ἔτι.... ὑπάρξις σβεσθεῖσα αἰωνίως.

—

Τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ νέφος οὐδὲν θολόνει,
Καὶ κελαδοῦσι τὰ πτηνὰ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθῶνων.
Ὦ φύσις, σὺ, ἀνάλγητος δὲν συγκινεῖσαι μόνη....
Δὲν ἤκουσες παράπονα, ὀλολυγμὸν καὶ στόνον.

—

Δὲν εἶδες ἀποθνήσκουσαν τὴν νεαρὰν παρθένον,
Τὴν πλήρη ἄλλοτε χαρᾶς, ἰσχύος καὶ ὑγείας;
Δὲν φρίττεις βλέπουσα αὐτὴν ἐν πτῶμα ἐρρίμενον,
Καὶ οὕτω θεωρεῖς αὐτὴν μετ' ἀδιαφορίας;

—

Ἀλλ' ἡ ἰτέα κλίνουσα τοὺς κλάδους της στεναζει,
Καὶ ὅταν κόρη νεαρὰ μαραίνεται κ' ἐκπνέει
θρηνεῖ καὶ τρέμει, καὶ ἐνῷ τὸ μνῆμά της σκιάζει
Τὴν μαρανθεῖσαν κλαίει!

ΔΑΦΝΗ ΚΑΙ ΜΗΛΗΑ.

Μέσα σ' ὄρρο περιβόλι
Δάφνη καὶ Μηλιὰ μαλώνει.
—Δάφνη μου 'πῆρες κλωνάρι.
—ὄχι μά τὸν Ἅγιο Γιάννη.
—Κι' ἄ σου 'πῆρα, γὼ κλωνάρι,
Νὰ με πάρῃ τό ποτάμι,
νὰ με πάῃ δύσι δύσι
κάτω 'σ τοῦ Πασᾶ τή βρύσι
πᾶ ἡ κόρη νὰ γεμίσῃ
πᾶ ἀγὰς νὰ τή φιλήσῃ.
—Σήκω κόρη τὴν ποδιά σου
μὴ λερώσεις τά σαλιά σου
—Ἀλερώσω τά σαλιά μου

Τί σε μέλλει 'σέν' ἀγά μου
—Μέλλει 'μαι καὶ δεσποὺτάρει
Νὰ χηρεύσῃς νὰ σὲ πάρω
—Κάλλια 'φεῖδι μὲ 'ς' τὰ χείλη
παρ' αὐτὸ πούὖπες νὰ γίνῃ.

Πρβλ. Τὸ παρὰ *Passou* ὑπ' ἀριθμον *DCXVI* σελ. 444. ἐκ τῆς σελ.)*Tommaso*. 58).

Τερέτῳ 22 Σεπτεμβρίου 1870.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ.

—

Ἡ σαφήνεια κοσμεῖ τὰς βαθείας σκέψεις.

*

Ἡ φιλαυτία ἐστὶν ὁ μεγαλείτερος τῶν κολάκων.

*

Ἡ μόνωσις ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα εἶναι ὅ,τι ἡ δίαιτα ὡς πρὸς τὸ σῶμα.

*

Μόνον τὸν ἥλιον καὶ τὸν θάνατον δὲν ἀτενίζομεν.

*

Ἡ ὑποκρισία ἐστὶ λατρεία ἣν ἡ πλημμέλεια ἀποδίδει τῇ ἀρετῇ.

*

Ἀληθὴς τίμιος ἄνθρωπος εἶναι ὁ μὴ ἔχων οὐδεμίαν ἀξίωσιν.

*

Ὀλίγα πράγματα μᾶς παρηγοροῦσι καθ' ὅσον ὀλίγα καὶ μᾶς λυποῦσιν.

*

Εἶναι εὐχάριστον τὸ συναντᾷν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνου ὃν εὐηργετήσαμεν.

*

Δύο πράγματα μᾶς προκαταλαμβάνουν ἐξ ἴσου· ἡ ἕξις καὶ ἡ κενοπρέπεια.

*

Ἐάν δὲν εἴχομεν οὐδαμῶς ὑπεροψίαν, δὲν θὰ παρεπονούμεθα διὰ τὴν τῶν ἄλλων.

*

Κάλλιον ν' ἀπέχωμεν ἀπό τι ἐντελῶς, παρὰ ἔχοντες αὐτὸ νὰ ἐγκρατευώμεθα.

*

Συνηθέστερον προδίδει τις ἐξ ἀδυναμίας παρὰ ἐκ προμελέτης.

*

Τὸ πνεῦμα πολλάκις μᾶς χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ κάμωμεν ἀνοησίας παρρησίᾳ.

*

Ἡ ἀληθὴς εὐγλωττία, συνίσταται εἰς τὸ νὰ λέγῃ τις πᾶν ὅ,τι πρέπει καὶ μόνον ὅ,τι πρέπει.

*

Οἱ περιπαίζοντες τὰς σπουδαίας κλίσεις (τῆς ψυχῆς) ἀγαπῶσιν τὰ μικροῦ ἄξια πράγματα.

*

Προτιμώτερον εἶναι νὰ ἐκτίθηταί τις εἰς τὴν ἀχαριστίαν παρὰ νὰ ἦναι ἀνελεήμων.

*

Ὡραία πράξις εἶναι ἐκείνη ἥτις ἔχεται καλωσύνης καὶ ἥτις ἀπαιτεῖ προαίρεσιν διὰ νὰ τὴν κάμῃ τις.

*

Θὰ ἐκερδίζωμεν περισσότερον φαινόμενοι ὁποῖοι εἴμεθα, παρὰ ἐὰν ἐδοκιμάζωμεν νὰ φανῶμεν ὁποῖοι δὲν εἴμεθα.

*

Αἱ ἀρεταὶ τελευτῶσιν εἰς τὴν ἰδιοτέλειαν ὅπως οἱ ποταμοὶ χάνονται χυνόμενοι εἰς τὴν θάλασσαν.

*

Πρέπει μᾶλλον νὰ θηρεύωμεν τὴν εὐεργεσίαν ἐκείνων τοὺς ὁποίους εὐνοοῦμεν, παρὰ ἐκείνων ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐλπίζομεν καλόν.

*

Δὲν εἶναι μέγα δυστύχημα νὰ χαριζώμεθα εἰς τοὺς ἀγνώμονας πλὴν εἶναι δυστύχημα ἀνυπόφορον νὰ χρεωστῶμεν χάριν εἰς ἕνα ἄτιμον ἄνθρωπον.

*

Ἡ ἀρετὴ ἑνὸς ἀνθρώπου δὲν καταμετρεῖται ἀφ' ὅ,τι οὗτος πράττει ἐντείνων τὰς δυνάμεις του εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, ἀλλ' ἀφ' ὅ,τι πράττει συνήθως.

*

Τρία μόνον συμβάντα ὑπάρχουν εἰς τὸν ἄνθρωπον· ἡ γέννησις ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος· δὲν αἰσθάνεται τὴν γέννησίν του, πάσχει ἀποθνήσκων, καὶ λησμονεῖ νὰ ζήσῃ.

*

Τρία ἐπίσημα ἀντικείμενα δύναταί τις εὑρεῖν ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ἀληθείας· ἓν τοῦ ἀνακαλύπτειν αὐτὴν ἀναζητῶν· ἄλλο τοῦ ἀποδεικνύειν ταύτην κατέχων, καὶ τελευταῖον τοῦ διακρίνειν ταύτην ἀπὸ τοῦ ψεύδους ἐξετάζων αὐτήν.

*

Δὲν ἐμμένομεν οὐδέποτε ἐν τῷ παρόντι. Προλαμβάνομεν τὸ μέλλον ὡς ἀργότατον, καὶ οἱονεὶ θέλοντες νὰ ταχύνωμεν αὐτό· ἢ ἐνθυμούμεθα τὸ παρελθὸν διὰ νὰ τὸ σταματήσωμεν ὡς ταχύτατον· τόσον ἄφρονες εἴμεθα ὥστε πλανώμεθα ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις (μὴ ἀνήκουσιν ἡμῖν) καιροῖς, μὴ σκεπτόμενοι ποσῶς εἰς τὸν παρόντα, καὶ τόσον μάταιοι, ὥστε φροντίζωμεν περὶ τῶν ἀνυπάρκτων, ἀπερισκέπτως ἀρίνοντες νὰ μᾶς διαφεύγει ὁ παρών.

ΑΛΕΚΔΟΤΑ.

—

Ὁ Κύριος Ρ... ἀσθενῶν βαρέως, ἔλεγε πρὸς τὸν προεστῶτα τῆς ἐνορίας ἐφημέριον ὅστις ἦλθε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ.

— Ἀχ! ἔλεγεν ὁ τάλας, ἡ μόνη χάρις ἣν δύνασθε νὰ ζητήσητε ἀπὸ τὸν Θεὸν δι' ἐμὲ, εἶναι, ἐὰν εὐαρεστῆται, νὰ παρατείνῃ τὴν ὕπαρξίν μου μέχρις ὅτου πληρώσω ὁλοσχερῶς τὰ χρέη μου.

— Τὸ αἴτιον τοῦτο εἶναι τόσον ἔντιμον, ὥστε πέποιθα ὅτι ὁ Θεὸς θὰ εἰσακούσῃ τὴν δέησίν σας.

— Ἀχ! ἐὰν μοὶ ἀποδώσῃ αὐτὴν τὴν χάριν, αἰδισιμώτατε, εἰμὶ βέβαιος ὅτι δὲν θ' ἀποθάνω ποτέ.

—

Εἰς τὰ ψυχρὰ λουτρὰ—Εἷς λουόμενος εἰσέρχεται εἰς τὸν κοιτωνίσκον του καὶ δὲν εὑρίσκει πλέον τὸ πανταλόνι του. Μανιώδης, ἐπιπλήττει παῖδα τινὰ τὸν ὁποῖον ἐπλήρωσεν ὅπως προσέχῃ τὰ ἐνδύματά του.

Ὁ παῖς ἀπήντησεν ἡσύχως.

— Εἶσθε βέβαιος ὅτι ἤλθετε μὲ πανταλόνι ;